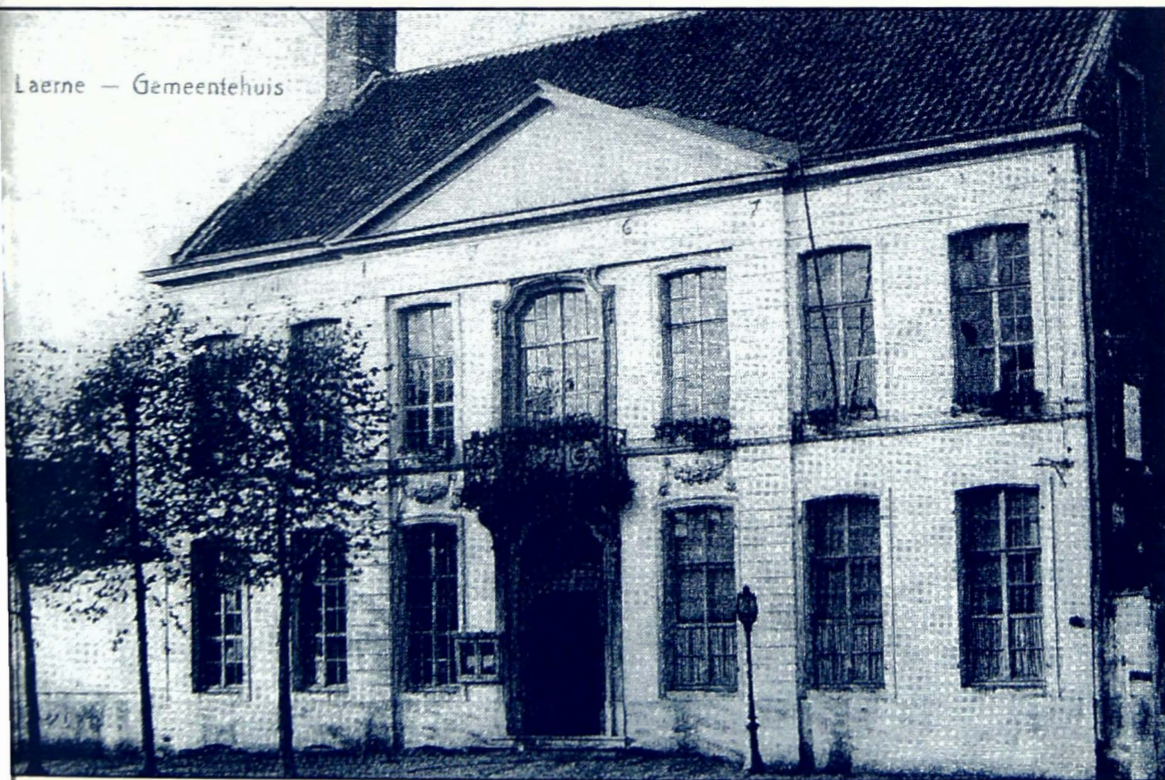


castellum

VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS
VAN KALKEN EN LAARNE

www.waldack.be/castellum



DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
JAARGANG XXI – NR. 1 – MAART 2004



Provincie
Oost-Vlaanderen
Centrale Bibliotheek

castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

BESTUUR

- Erevoorzitter: **Jonkheer de Pessemier 's Gravendries,**
Slot van Laarne, 9270 Laarne
- Voorzitter: **Marcel Meys,**
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken, tel. 09 367 55 06
- Secretaris: **André Van De Sompel,**
Kruisenstraat 70, 9270 Kalken, tel. 09 367 83 54
- Penningmeester: **Lieven Hanselaer,**
Koffiestraat 61, 9270 Kalken
- Bibliothecharis: **Antoon Afschrift,**
Brandemanstraat 93, 9270 Laarne
- Redactiesecr.: **Eric Balthau,**
Termstraat 80, 9270 Laarne
- Leden: **Dirk Clerick,**
Nerenweg 72, 9270 Kalken
Johan R.J. De Wilde,
Varensbos 29, 9920 Lovendegem
Felix Waldack,
J. Van De Veldestraat 7, 9270 Kalken,
tel. & fax 09 367 80 92 - e-mail: felix@waldack.be
Luc De Ruyver,
Apostelhuizen 8a, 9270 Kalken

Verantwoordelijke uitgever:
Marcel Meys,
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

EDITORIAAL

In het eerste nummer van de 21ste jaargang van ons tijdschrift bespreekt Antoon Afschrift het politiek personeel van de gemeente Laarne tijdens de Hollandse tijd (1814-1830). De manier waarop toen de gemeentebestuurders aangeduid werden, verschilt heel wat van de huidige. Dat de overgangsperiode van de Franse naar de Hollandse tijd moeilijk was, illustreert Antoon overduidelijk. De Hollandse tijd zelf scheen rust en voorspoed te brengen, maar een latent ongenoegen kwam tot uiting in twee petitiebewegingen...

Aan het begin van een nieuw werkjaar past het de leden op te roepen het lidgeld zo vlug mogelijk te betalen. Wij van onze kant zorgen niet alleen voor interessante bijdragen in het tijdschrift, maar ook voor boeiende voordrachten en activiteiten.

Enkele activiteiten van het jaar 2004 zijn al achter de rug. Johan De Wilde bracht op 20 februari een opgemerkte voordracht over de heksen van Laarne. In een bomvolle raadszaal van het gemeentehuis schetste hij het algemene en het voor Laarne specifieke kader rond de heksenvervolgung uit het begin van de 17de eeuw.

Ter gelegenheid van de door Davidsfonds nationaal georganiseerde *Nacht van de Geschiedenis* (23 maart 2004) brachten Eric Balthau, Lieven Hanselaer en ondergetekende twee voordrachten, namelijk *De abdij van Saint-Nicolas aux Bois en de parochievorming van Laarne, Kalken, Wetteren en Heusden, 12-15de eeuw* en *In en om de Mousterij te Kalken*. De samenwerking met Davidsfonds Kalken, Davidsfonds Laarne en het gemeentebestuur van Laarne was met 85 toehoorders een succes. Enkele artikels, voortvloeiend uit die voordrachten, mag u verwachten in één van de volgende nummers van ons tijdschrift.

We nodigen de leden alvast uit voor een volgende voordracht. Op donderdag 3 juni 2004 om 20 uur houdt Koen De Vlieger-De Wilde een lezing met als titel: *Adellijke cultuur in het kasteel: Livina Maria de*

Beer, barones van Laarne en Leefdael (1673-1741). De voordracht gaat door in de ridderzaal van het kasteel van Laarne.

Op zaterdag 2 april 2004 maken enkele bestuursleden van onze vereniging een studiereis naar Overijssel, Nederland, waar onder andere een bezoek zal gebracht worden aan het dorp Vilsteren, waar de oorsprong te zoeken is van de familie van Vilsteren die in 1656 het kasteel en de heerlijkheid van Laarne heeft gekocht. Een verslag van deze studiereis zal u vinden in het volgende nummer van ons tijdschrift.

Graag vragen we ook nog aandacht voor het 39ste nationaal congres van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde op zaterdag 15 en zondag 16 mei 2004 in het Provinciaal Administratief Centrum "Het Zuid", Woodrow Wilsonplein 2 te Gent. Het congres heeft als hoofdthema: EMIGRATIE. De leiding van het congres ligt bij ons bestuurslid Felix Waldack. Verdere informatie kan dan uiteraard ook bij hemzelf bekomen worden of via www.vvfovl.be/nl/congres.htm.

Enkele leden deden interessante suggesties die door het bestuur verder werden onderzocht. Dit bewijst dat ons tijdschrift met de nodige aandacht wordt gelezen. Wij hopen op de ingeslagen weg verder te kunnen gaan.

André Van De Sompel

HET POLITIEK PERSONEEL VAN DE GEMEENTE LAARNE TIJDENS DE HOLLANDSE TIJD (1814-1830)

Antoon Afschrift

Inleiding

In een voorgaand artikel zagen we dat de Laarnse gemeenteraad als een hechte groep, door een kluwen van verwantschap met mekaar verbonden, vooral door passief verzet collaboratie met het Franse gezag moeilijk, zo niet onmogelijk maakte ¹. Die medewerking werd uiteindelijk opgelegd door de benoeming van burgemeesters van buiten de gemeente, zoals Charles Joseph Vilain XIII, Jean Baptiste Rombaut en Charles Rooman de Block. In deze bijdrage gaan we na of, na de Franse tijd, dezelfde mensen en dezelfde families het politieke personeel van de gemeente uitmaakten, hoe de gemeente bestuurd werd tijdens de moeilijke overgangsperiode na de val van Napoleon en hoe de samenwerking met de regering van Willem I verliep.

De overgangsperiode van de Franse naar de Hollandse tijd (1814-1815)

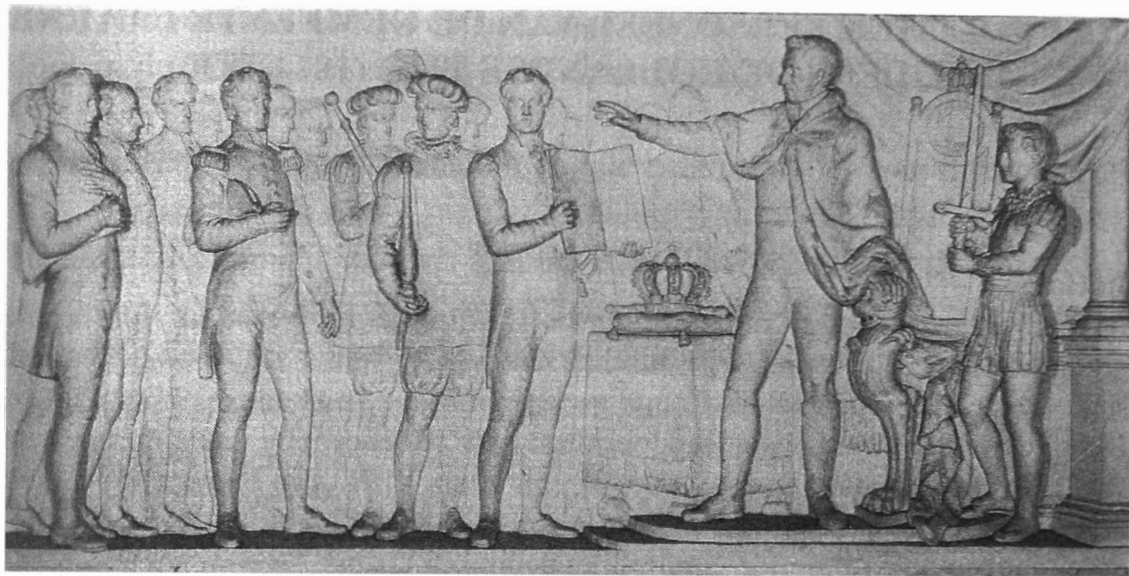
Op het Congres van Wenen (september 1814-juni 1815) werd de soevereiniteit over de Belgische Provinciën toegewezen aan de Nederlandse koning Willem I. Zijn aanstelling werd officieel gemeld op 15 maart 1815. Tijdens de overgangsperiode, tussen het einde van de Franse tijd (maart 1814) en de invoering van het nieuwe bestuurlijke regime (1817-1818) bleef de Franse organisatie onveranderd behouden. Dit betekent dat de laatste Laarnse gemeenteraad, met de vervangingen van 18 december 1813 aan de macht bleef ². Uit de diverse algemene budgettaire verslagen ³, opgemaakt door Pieter Jozef Walrave en ondertekend door de raadsleden, blijkt dat op een korte tijdspanne het politieke personeel dikwijls vervangen werd ⁴. De onzekere politieke situatie in tijden van oorlog en de oorlogsdreiging in het begin van de Hollandse tijd waren daar zeker niet vreemd aan. Maar het vele werk, dat van hogerhand aan het plaatselijke personeel werd opgelegd, zal daar zeker ook toe bijgedragen hebben.

¹ AFSCHRIFT A., Het politiek personeel van de gemeente Laarne op het einde van het Ancien Regime tot de Franse Tijd (1789-1814), *Castellum*, XVIII, nr. 2, 2001, p. 27.

² AFSCHRIFT A., *op. cit.*, 2001, p. 24-27.

³ De gegevens werden gevonden in de niet-gecatalogeerde archiefstukken uit de Franse en Hollandse tijd, die zich in het kasteel van Laarne bevonden en die op 15 september 2002 door Jonkheer P. de Pessemier 's Gravendries aan het gemeentebestuur van Laarne werden overgemaakt. Dit archief werd ondertussen gedeponneerd in het Rijksarchief te Beveren.

⁴ Bij afwezigheid van de burgemeester Charles Rooman - De Block ondertekende eerste schepenen Jacques François Peeters.



Reliëf met voorstelling van de eedaflegging van Willem I als koning van de Nederlanden (21 september 1815), Internationaal Cultureel Centrum, Antwerpen (foto KIK).

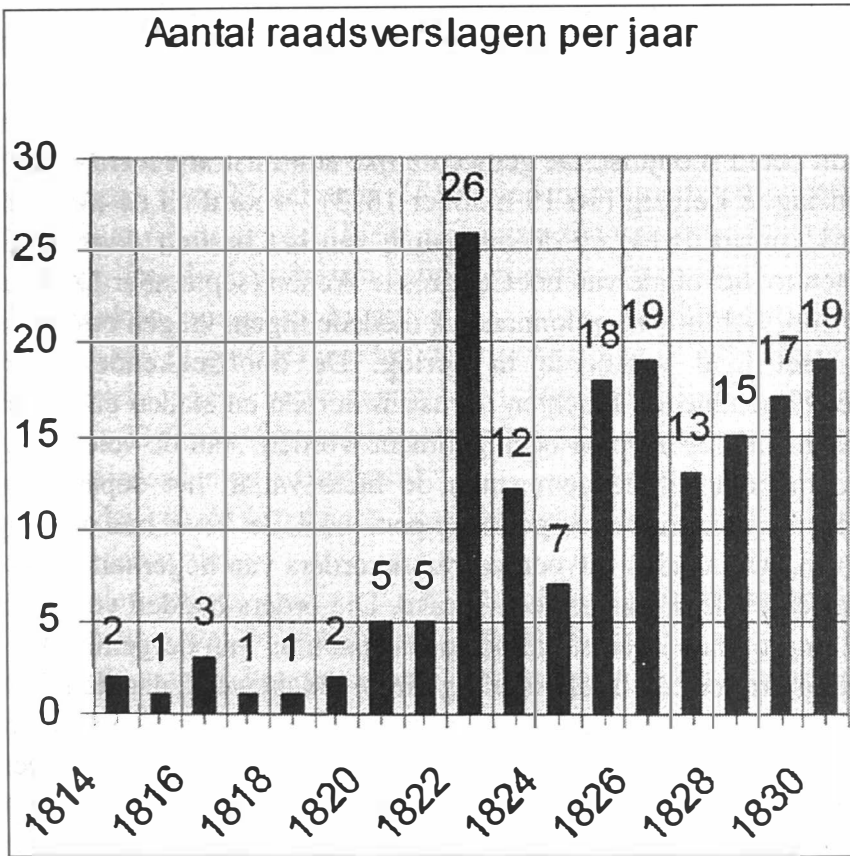
Nieuw in de gemeenteraad waren olieslager Pieter Francies Herrebaut, kamslager en landbouwer Joannes Ackerman en bakker Louis Raes (zie biografische gegevens in bijlage 6).

Samenstelling van de gemeenteraad (1815-1816) ⁵

<u>20.03.1815</u>	<u>25.09.1815</u>	<u>1816</u>
J. J. Peeters	Ch. Rooman-De Block	Ch. Rooman-De Block
J. Van der Vennet	J. Van der Venne	J. Van der Vennet
L. Seghers	L. Seghers	L. Seghers
P. F. Matthijs	<u>J. Matthijs</u>	J. Matthijs
L. J. Van Damme	<u>J. De Veirman</u>	<u>L. Raes</u>
J. Ackerman	<u>P. F. Dauwe</u>	P. F. Dauwe
J. Schelfout	J. Schelfout	<u>J. Ackerman</u>
L. De Groote	L. De Groote	L. De Groote
J. Scheire	<u>C. Bauwens</u>	<u>P. L. Everaert</u>
<u>P. F. Herrebaut</u>	P. F. Herrebaut	P. F. Herrebaut
A. Vliebergh	<u>J. De Meyer</u>	J. De Meyer
	<u>J. M. De Vylder</u>	

⁵ De namen van de vervangers zijn onderstreept.

De enkele raadsverslagen - en de inhoud ervan - geven de indruk dat de politieke activiteit in de gemeente Laarne, van het einde van de Franse tijd (1814-1815) tot na de eerste verkiezingen in de Hollandse tijd (1818), tot een minimum was herleid. Het was pas in 1821, lang na de aanstelling van het nieuwe gemeentebestuur (17 mei 1819), dat de normale werkzaamheden stilaan terug op gang kwamen. Daar heeft het althans de schijn van.



Het laatste verslag van de Franse tijd dateert van 31 januari 1815. Dit vermeldt enkel de verzending van de dubbels van de registers van de burgerlijke stand naar de griffie van het tribunaal te Dendermonde. De eerste drie verslagen van de Hollandse tijd hadden volgende onderwerpen: een verklaring van de burgemeester in verband met de afkoop van de oorlogscontributie (26 januari 1816), het doorsturen van de dubbels van de registers van de burgerlijke stand (8 februari 1816) en tenslotte het aanstellen van een tiental nachtpatrouilles (30 oktober 1816)⁶. Op 31 januari 1817 werd de jaarlijkse verzending van de registers genoteerd.

Het enige verslag, dat in het register van 1818 ingeschreven is, was van de hand van

⁶ Dergelijke patrouilles moesten in groepjes van vier personen, van 8 u. 's avonds tot 5 u. 's morgens, in iedere wijk de wacht optrekken omdat rondzwervende ex-soldaten nog steeds voor enige onrust zorgden.

de nieuwe burgemeester, Hypolite Rooman, en dateert van 12 augustus 1818. Hij verklaarde, in het Frans, dat in de praktijk de functies van officier van de burgerlijke stand zouden uitgeoefend worden door schepenen Jacques François Peeters. De functies van politiecommissaris en verantwoordelijke voor het onderhoud van de wegen werden toegewezen aan schepenen Pieter Francies Dauwe. De reden voor de machts-overdracht was dat de burgemeester te ver van het gemeentehuis woonde, namelijk te Gent, wat de goede werking van de administratie in het gedrang bracht. Het verslag werd nauwkeurig in het Nederlands vertaald door secretaris Pieter Jozef Walrave en dit gebeurde zolang Hypolite Rooman burgemeester was.

Van veel politieke activiteit was er in de overgangperiode schijnbaar weinig te merken. Maar dit beeld is onjuist. De gemeentelijke administratie werd in de periode na de Volkerenslag te Leipzig (16-19 oktober 1813) - vooral na de troonsafstand van Napoleon (31 maart 1814) en de overname van het bestuur door de Geallieerde Strijdmachten tot het einde van het Congres te Wenen (september 1814-juni 1815) - overspoeld door richtlijnen, ordonnanties, mededelingen, vragen om inlichtingen en dergelijke. Het land verkeerde in oorlog. De doortrekkende legers van de Geallieerde Mogendheden brachten onrust in dorpen en steden en er moest inderhaast een nationaal leger op de been gebracht worden. Aan de vele ordonnanties is duidelijk te merken dat de gemeenten de facto vanuit het departement werden bestuurd. Het administratieve en politieke personeel, dat bevel had ontvangen om op post te blijven, was slechts uitvoerder van de orders van hogerhand. Van enig zelfstandig gemeentebestuur was er geen sprake. Die orders hadden voor het overgrote deel betrekking op het leger en de oorlogsinspanning van de gemeente. Dat wordt duidelijk gemaakt door de briefwisseling die, week na week, aan de lokale besturen werd gericht ⁷. Het beantwoorden van de brieven en het uitvoeren van de beschikkingen van hogerhand waren het werk van het schepencollege, de gemeenteontvanger en vooral van de secretaris. Niet enkel de lokale overheid, maar de hele bevolking kreunde onder de last van de oorlog.

Chronologisch overzicht van ingekomen briefwisseling van hogerhand:

- 03.01.1814 Order betreffende de levering van graan en groenten ter bevoorrading van Antwerpen.
- 15.01.1814 Order betreffende de levering van hooi, stro, haver en hout ter bevoorrading van het beleg van Vlissingen, de forten van Hulst en Liefkenshoek.
- 18.01.1814 Order om de gevraagde leveringen binnen de 24 uur te doen vertrekken.
- 27.01.1814 Nieuw order betreffende de levering van hooi, stro, haver en hout voor de forten van Walcheren.

⁷ Zie voetnoot 2.

- 01.02.1814 Bevel om tien wagens met dubbel gespan naar de kazerne van de cavalerie te Gent te sturen (om kolen te vervoeren).
- 10.02.1814 Hulp aan rondzwerfende bedelaars, dragers van een paspoort (mensen die door de oorlog verplaatst waren, onder meer soldaten, en die al bedelend huiswaarts trokken). De gemeenten moesten hen, van gemeente tot gemeente, de nodige geldmiddelen verschaffen om thuis te geraken.
- 12.02.1814 Bevel aan de administratie om op post te blijven op order van luitenant-generaal de Boorsell, commandant van de Pruisische troepen in België.
- 25.02.1814 Richtlijnen in verband met vrijstelling van taxen.
- 26.02.1814 Arrest van 22 februari 1814: de commissarissen-generaal van de *Hautes Puissances Alliées* eisen van alle openbare functionarissen de schriftelijke belofte van gehoorzaamheid en trouw.
- 27.02.1814 Aankondiging van de benoeming van C. C. Beaucarne tot intendant (voorheen prefect) van het departement van de Schelde.
- 05.03.1814 Bevel tot het leveren van paarden. Het quota voor het arrondissement was 23 rijpaarden en 23 trekpaarden. Het aandeel van Laarne bedroeg 2 rijpaarden en 1 trekpaard.
- 08.03.1814 Order om de leveringen bestemd voor Kortrijk te transporteren naar Oudenaarde.
- 14.03.1814 Order om per veertien dagen een rapport te sturen over de geleverde prestatie wat de gedwongen leveringen betreft.
- 18.03.1814 Ordonnantie: het dragen van een sjerp met de kleuren groen en wit tijdens de uitoefening van een officiële functie.
- 21.03.1814 Order tot bevoorrading (onder meer van laarzen en schoenen) van de militaire opslagplaatsen van Doornik.
- 23.03.1814 Aankondiging van de benoeming van D'hane de Steenbrugge tot intendant van het departement van de Schelde ter vervanging van de ontslaggevende Beaucarne.
- 25.03.1814 Bevel tot het leveren van haver, hooi, stro en graan voor de opslagplaatsen van Mons. Verzoek van burgemeester Rooman om hulp bij het lossen te Mons. Reçu van ontvangen levering.
- 28.03.1814 Contract tussen de gemeente Laarne en Emmanuel Thienpondt van Wetteren-ten-Ede voor het transport van goederen naar Bergen.
- 04.04.1814 Richtlijnen in verband met de publicatie door de gemeentebesturen van arresten en ordonnanties (visa van intendant verplicht!).
- 09.04.1814 P. J. Cornelis De Clerq, Pontstraat te Aalst, biedt zijn diensten aan om de leveringen *tot eenen geringen prijs en in voordeelige conditiën* ter bestemming te brengen.
- 20.04.1814 Te afficheren bericht uitgaande van de Conservator van Hypotheken en de Ontvanger van Registratie en Domeinen van het arrondissement

Dendermonde.

- 21.04.1814 Richtlijnen voor de leveringen aan de opslagplaatsen van Mons, Doornik en Brussel.
- 23.04.1814 Brief van de onder-intendant met betrekking tot de afzetting van Jacques Van Imschoot ⁸.
- 02.05.1814 Bevel tot het leveren van zes voertuigen met gespan voor transport voor het leger.
- 02.05.1814 Order van de onder-intendant om onmiddellijk vier wagens met twee paarden bespannen naar *le parc des jésuites* te Gent te sturen voor het transport van militairen.
- 04.05.1814 De onder-intendant laat weten dat slechts twee van de twaalf voertuigen op de afgesproken plaats, het park te Dendermonde, zijn aangekomen. Hij dreigt met *l'exécution militaire* als de tien ontbrekende voertuigen niet de volgende dag voor de middag zijn geleverd ⁹.
- 10.05.1814 Order om wagens van 2 mei (park van de jezuïeten te Gent) af te lossen door andere wagens.
- 20.05.1814 Verbod aan het gemeentebestuur om zich nog verder buiten het grondgebied van de gemeente te bevoorraden voor de gedwongen leveringen.
- 14.06.1814 Richtlijnen in verband met de te volgen hiërarchische weg voor alle briefwisseling.
- 20.06.1814 Bevel tot levering van tien hl rogge en een rund van 450 à 500 kg voor het leger van generaal Buton (opslagplaats St.-Agnes te Gent). Reçu voor ontvangst van geleverde goederen op datum van 23 juni 1814.
- 20.06.1814 Richtlijnen in verband met de stappen die moeten ondernomen worden om terugbetaling te bekomen van sommen die in de Franse kassen werden gestort als waarborg, als depot of ter bewaring.
- 21.06.1814 Richtlijnen in verband met klachten van inwoners over het gedrag van militairen door hen gelogeerd.
- 01.07.1814 Order om drie wagens met twee paarden bespannen naar Serskamp te sturen.
- 24.07.1814 Lijst van goederen te leveren door de gemeente Laarne.
- 25.07.1814 Een zekere Mr. Snoeck (advocatenkantoor) biedt zijn diensten aan om geschillen tussen teruggekeerde militairen of hun familie en de Franse overheid te regelen (onder meer achterstallige solde, vergoedingen, overlijdensakten enz...).
- 27.07.1814 Ordonnanties in verband met de bevoorrading en de inkwartiering van doortrekkende Engelse en Hannoverse legereenheden. Lijst met de te verschaffen levensmiddelen en foerage.

⁸ AFSCHRIFT A., *op. cit.*, 2001, p. 27.

⁹ Hier is blijkbaar een misverstand in het spel: zes wagens moesten naar het park te Dendermonde en vier naar het park van de jezuïeten te Gent gestuurd worden!

- 18.07.1814 Benoeming van Pieter Francies Dauwe tot adjunct, ter vervanging van Jacques Van Imschoot.
- 22.09.1814 Aanwervingscampagne voor het Belgisch legioen uitgaande van Prins Ernest d'Arenberg, commandant van het 3e militair arrondissement.
- 03.10.1814 Vraag om inlichtingen betreffende de huisvesting van de boswachters.
- 09.10.1814 Vraag om inlichtingen betreffende de verkoop van een bos te Laarne aan Eduard Verwaeste te Gent.
- 11.10.1814 Orders aan veldwachters om strenger op te treden tegen wildstropers.
- 12.10.1814 Nieuwe aanmaning om publiciteit te maken voor het aanwerven van jonge rekruten voor het nationaal leger.
- 19.10.1814 Richtlijnen in verband met beroep in betwiste zaken die onder de Franse wetgeving tot de Raad van State moesten gericht worden.
- 05.11.1814 Richtlijnen in verband met de telling van de inwoners van de gemeente.
- 09.11.1814 Nieuwe richtlijnen in verband met de telling van de plaatselijke bevolking.
- 14.11.1814 Verordening tot het opstellen van lijsten: gezworenen, militaire logementen, nationale wacht, politie.
- 21.11.1814 Vrijstelling voor pastoors van inkwartiering van militairen.
- 16.12.1814 Richtlijnen in verband met gemeentelijke octrooien.
- 23.12.1814 Ordonnantie betreffende de levering aan het leger in geval de (transport)aannemers in gebreke blijven.
- 04.01.1815 Richtlijnen in verband met de betaling van vergoedingen voor het inkwartieren van militairen.
- 14.03.1815 Terugbetaling van 100 fr. of de helft van wat de gemeente gestort heeft ter bevoorrading van de militaire opslagplaatsen.
- 18.03.1815 Plechtige afkondiging van de besluiten van het Congres van Wenen. Order om met de grootste plechtigheid aan de bevolking de machts-overname door Willem I mede te delen.
- 27.03.1815 Richtlijnen in verband met de militie: opstellen van lijsten van mannen geboren in de periode van 1 januari 1793 tot januari 1797.
- 29.03.1815 Verordening tot het opstellen van lijsten van militairen die teruggekeerd zijn na hun dienst in een vreemd leger.
- 02.04.1815 Aankondiging dat vreemde troepen door het departement zullen trekken in de richting van de Franse grens. Order om eventueel voor bevoorrading en transport te zorgen.
- 04.04.1815 Nieuwe aanwervingscampagne voor de vorming van een nationaal leger. Richtlijnen voor het gemeentebestuur.
- 15.04.1815 Richtlijnen uitgaande van de politieoverheid betreffende de algemene staatsveiligheid. Order om regelmatig te rapporteren over het verblijf van vreemdelingen, teruggekeerde militairen.
- 16.04.1815 Militie: model van gedrukte getuigschriften voor miliciens.
- 22.04.1815 Richtlijnen voor de belastingontvangers.

- 27.04.1815 Richtlijnen in verband met de vrijstelling van legerdienst.
- 08.05.1815 Affiche waarmee iedere Belgische militair, teruggekeerd uit Franse dienst, aangemaand wordt zijn wapens in te leveren op het gemeentehuis. Het uniform mag hij houden, mits de kentekens verwijderd worden.
- 08.05.1815 Richtlijnen in verband met de vrijstelling van legerdienst.
- 12.05.1815 Richtlijnen in verband met de militie.
- 18.05.1815 Aankondiging dat Brunswijkse troepen het leger van Wellington hebben vervoegd en mogelijk binnen het departement ravitaillering zullen vragen.
- 25.05.1815 Richtlijnen in verband met de miliciens die zich geëngageerd hebben in de linietroepen.
- 27.05.1815 Richtlijnen in verband met de vrijstelling van de enige zoon van het gezin.
- 27.05.1815 Nieuw bevel tot levering van hooi, stro, haver, rogge, tarwe en koeien. *Le moindre retard me forcerait de diriger la force armée sur votre commune* ¹⁰!
- 29.05.1815 De intendant verzekert nogmaals dat de betaling van geleverde goederen gegarandeerd is. Richtlijnen voor het bekomen van de betaling.
- 31.05.1815 Order om onmiddellijk vier wagens à *quatre colliers* naar Gent te sturen, om een zending van artillerie en munitie, bestemd voor het Engels leger, naar Doornik te transporteren.
- 01.06.1815 Richtlijnen in verband met de eerste sessie van de *Conseil de milice*.
- 02.06.1815 Richtlijnen betreffende de inlijving van vrijwilligers die wensen te dienen gedurende *la durée de la guerre*.
- 05.06.1815 De intendant verklaart dat de opgeëiste goederen zonder uitstel zullen vergoed worden.
- 08.06.1815 Brief van de intendant waarin hij de subversieve geruchten betreffende de leveringen de kop wil indrukken (zie verder).
- 15.06.1815 Order om leveringen bestemd voor Charleroi helpt om helpt naar Leuven en Antwerpen te sturen.
- 16.06.1815 Instructies in verband met deserties van miliciens.
- 20.06.1815 Prijslijst die gehanteerd werd bij het vergoeden van de gedwongen leveringen.
- 29.08.1815 De onder-intendant te Dendermonde verwittigt dat de som voor de levering van paarden (14.02.1814) ter beschikking ligt.
- 28.09.1815 Opsporing van gedeserteerde miliciens.
- 30.09.1815 Lijst van Laarnse deserteurs.
- 10.10.1815 Lijst met op te sporen en aan te houden Laarnse deserteurs.
- 17.10.1815 Nieuwe instructies van de minister van oorlog met betrekking tot de

¹⁰ Vertaling: De minste vertraging zou mij dwingen het leger naar uw gemeente te sturen.

inkwartiering van koninklijke legereenheden.

- 19.10.1815 Verordening betreffende het definitieve beëindigen van de operatie met betrekking tot de militie en het sturen van miliciens naar hun standplaats.
12.02.1816 Maatregelen betreffende de vorming van de militie van 1816.

De oorlogsbijdrage

Vijfenzestig van de zesentachtig brieven (75%) handelen over de oorlogsinspanning of over een of andere militaire aangelegenheid. De komst van de Geallieerden, waar de bevolking naar had uitgekeken, riep al gauw gemengde gevoelens op. De conscriptie werd weliswaar afgeschaft, maar door de soms willekeurige vorderingen en door het baldadig optreden van de soldaten maakten de gunstige gevoelens snel plaats voor woede en ontzetting.

De Geallieerden beschouwden België inderdaad als de voorraadschuur voor hun leger en het land werd dus stelselmatig leeggeplunderd. (...) De soldaten die om een of andere reden niet tevreden waren, schrokken er niet voor terug om hun gastheren te mishandelen. (...) Diefstal en plundering waren geen uitzondering ¹¹.

De overheid was onverbiddelijk voor wat de uitvoering van geëiste leveringen betrof. Gebeurde dit niet stipt, dan greep de intendant *manu militari* n:

(...) Les voitures que votre commune a dû envoyer au park (sic) de Termonde (...) n'y sont arrivés qu'en partie, savoir un chariot et une charrette. En conséquence je vous fais (...) prévenir que si les 10 voitures qui manquent ne se sont pas rendues au dit park demain avant midi, vous recevrez à ce sujet l'exécution militaire.

Puisque les recalcitrans ont donné lieu à l'envoi de l'expres, je vous invite, Mr le Maire, à les faire payer son indemnité ¹².

Het uitvoeren van sommige verordeningen was voor de plaatselijke gezagsdragers dan ook geen geringe opdracht. Bovenop de regelmatige leveringen kregen ze ook nog legereenheden te bevoorraden en te logeren. De eisen waren niet gering, zoals bijvoorbeeld de ordonnantie van 27 juli 1814 bepaalde:

De bevoorrading van een doortrekkende legereenheid:

Levensmiddelen per soldaat/per dag:

1,5 pond brood, 1,5 pond vlees, 3 pinten bier

Brandstof en verlichting per 12 manschappen/per dag:

75 pond brandhout, 1/2 pond kaarsen

Foerage per paard/per dag:

12 pond haver, 12 pond hooi en 6 pond stro

¹¹ OLCINA J., De publieke opinie, van de aftocht uit Rusland tot de slag bij Waterloo, in: *België onder het Frans Bewind, 1792-1815*, Brussel, 1993, p. 380-381.

¹² Beveren, Rijksarchief (RAB), Modern Gemeentearchief Laarne (MGAL), nr. 2. Brief van de onderintendant van Dendermonde aan de Laarnse burgemeester, 4 mei 1814.

Ook Laarne ontsnapte niet aan de calamiteit van doortrekkende legereenheden. In een kwitantie van 8 november 1814 verklaarde Jacobus van Imschoot, herbergier in het Schepenhuis, 51 gulden 10 stuivers en 6 deniers ontvangen te hebben van Pieter Frans Dauwe, betaalmeester van de gemeente Laarne, voor het logeren van de geallieerde troepen ¹³. In zijn brieven van 6 maart, 23 mei en 23 juni 1814 aan de onderintendant te Dendermonde beschreef de Laarnse burgemeester de ondraaglijke last van het voeden en logeren van niet minder dan 270 soldaten terwijl de leveringen voor de legereenheden te Gent, Doornik en Dendermonde onverminderd doorgingen. Er restte de boeren amper voldoende haver om de volgende oogst te zaaien. Hij bekloeg er zich over dat rijkere gemeenten niet dezelfde last te dragen hadden en dat een arme gemeente als Laarne bovendien geen enkele steun ontving vanuit de opslagplaatsen, waaraan ze maand na maand moesten leveren (zie bijlage 1) ¹⁴.

Het gemeentebestuur beschikte over een lijst van 314 bewoners die potentiële leveranciers waren van haver, stro, hooi, tarwe, rogge en aardappelen. Er werd ook een lijst opgesteld van de landbouwers die één of meer paarden hadden, wat een totaal van 125 paarden gaf.

De overzichtelijke rekening, met de namen van 197 landbouwers, van de levering van 27 mei 1815 geeft volgende cijfers:

4300 (Brabants) pond hooi, 5425 pond stro, 8300 pond haver, 4450 pond koren en 3400 pond tarwe.

De rekening, met de namen van 147 landbouwers, van de levering van 5 juni 1815, ziet er als volgt uit:

46 hectoliter tarwe, 45 hectoliter haver, 4000 pond stro, 4638 pond roggemeel, 4320 pond tarwemeel en twee koebeesten.

De landbouwers zouden later vergoed worden, uiteraard op basis van prijzen bepaald door de provinciale overheid zelf ¹⁵. Het document van 20 juni 1815 (zie hoger) vermeldt volgende prijzen:

Runderen, per kop	300 francs
Haver, per hl.	14 fr.
Hooi, per 1600 Gentse ponden	100 fr.
Stro, idem	60 fr.
Jenever, de liter	1 fr.
Tarwe (per 200 Brabantse ponden)	27 fr.
Rogge	21 fr.
Ongebilde tarwe	35 fr.
Idem rogge	28 fr.

Maar het wantrouwen van de landbouwers was groot. Er liepen namelijk geruchten als zou de overheid zich goedkoop bevoorraden (op de rug van de boeren) zonder

¹³ Laarne, Archief van het kasteel van Laarne, voorlopig nr. 332/3.

¹⁴ RAB, MGAL, nr. 2.

¹⁵ GEMEENTEARCHIEF LAARNE (GAL), Een document van 20 juni 1821 vermeldt de betaling aan de gemeente van 154,75 florijnen te verdelen onder de bewoners in verhouding tot de gedane leveringen.

gehaast te zijn te betalen. Die geruchten werden in de felste bewoordingen tegengesproken in de brief van de intendant (zie hoger 29.05.1815 en 08.06.1815).

Armoede

De circa 3300 inwoners die Laarne in 1815 telde, bewoonden 503 huizen, waarvan minstens 150 armoedige lemen hutten waren ((...) *y comprises au moins 150 chaumières habitées par des indigens.*)¹⁶. We schatten het aantal gezinnen op ruim 700¹⁷, wat betekent dat vele huizen/hutten door meer dan één familie werden bewoond. Wij zien verder dat in 1822 de helft van de gezinnen geen belastbaar inkomen had. Een belangrijk deel van de bevolking was dus arm en had het moeilijk om deze barre tijden door te komen. Vooral in de winter was er gebrek aan brandstof, voedsel en kleren. De overigen, hoofdzakelijk kleine boeren, hadden het door de zware oorlogsspanningen ook niet breed. Dat leidde in de daaropvolgende jaren tot algemene verarming van de bevolking met alle gevolgen van dien: het te vondeling leggen en het verlaten van kinderen, de diefstal van veldvruchten, hout, geld, huisraad en kleren, spijs de dag- en nachtpatrouilles. Sommigen werden betrappt, wat een onophoudende reeks processen-verbaal opleverde¹⁸. Benden bedelaars en stropers uit de omliggende gemeenten overvielen 's nachts de boeren en eisten, wapens in aanslag, met de bedreiging het huis in brand te steken, geld en goed. Ook gemeenteontvanger Pieter Jozef Walrave was slachtoffer van een gewapende overval.

(...) des violences que commettent dans ma commune les tireurs de bateaux de Wetteren, au point qu'ils menacent d'incendier les demeures des villageois

¹⁶ RAB, MGAL, nr. 2, brief van 29 maart 1815.

¹⁷ Volgens de *Status Animarum* (1788) van pastoor J. B. Peeters waren er in Laarne 536 gezinnen voor een bevolking van 2446 zielen, wat een gezinsdichtheid geeft van 4,56. Extrapoleren we dit naar de situatie van 1815, dan hebben we voor een bevolking van 3300 inwoners ongeveer 725 gezinnen.

¹⁸ RAB, MGAL, nr. 2. Enkele voorbeelden: (...) *trouvé cadavre d'un nouveau-né dans un fossé le 13 janvier (...) l'auteur du crime n'est pas connu, (...) le nommé Josse De Wilde, journalier, demeurant dans cette commune, est prévenu d'avoir volé du bois, (...) procès-verbal à charge de Casimir De Baere de Laeren pour avoir coupé du bois taillis dans un bois appartenant au Comte de Ribaucourt, (...) le maréchal ferrant Craeynest déclare le vol de trois couperets, une hache, deux gros et un petit marteaux par des mendiants, (...) procès-verbal dressé à charge d'un voleur de bois (...) Joseph et Pierre Van Geyt prévenus d'avoir commis un vol de blé en champs ouverts, (...) François De Raeve prévenu de vol d'une planche de bois de chêne, (...) Joseph Engels, Jean De Fauw et Jean De Wilde, détenteurs de fusils et munitions abandonnés par des déserteurs, faisaient le métier de braconnier, (...) le dernier était déjà condamné pour vol de grains, (...) le nommé Bernard Verberckmoes est parti sans se faire rayer, laissant un enfant chez des pauvres, (...) procès-verbal à charge Jean De Geest, voleur de navets, (...) procès-verbal à charge de Pierre François Vervaeke de Calcken pour vol de bois, (...) procès-verbal à charge de Pierre Lievin Bracke pour vol de pommes de terre, un homme de très mauvaise, dangereuse conduite, (...) vol de bois par Florentine Van Belle et sa servante Sophie Donau, (...) vol chez la veuve de Pierre François Oudenaerde, etc...*

qui refusent de se laisser mettre à contribution. Ils se sont présentés à 6 la semaine dernière à ma campagne à Ertbuer, sommant mon jardinier de leur donner des grains (...).

(...) Notre commune a été infectée nuit et jour d'une troupe de gens de Wetteren qui venaient demander l'aumône en main armée en tapant même les paysans au milieu de nuit avec menace d'incendier leur demeure en cas de refus de leur demande. Ces gens, la plupart des tireurs de bateaux, formaient des troupes quelques fois de 20 hommes et rôdaient ainsi par toute la commune de façon que personne n'osait leur résister (...).

(...) les excès qui viennent de se commettre chez Mr. Walrave, le percepteur de contributions de cette commune. Les nommés Frans De Beule, Jean Cottegnies et Pierre Van Heesvelde, tous trois de Laerne, dans la nuit du 12 au 13 dernier (april) à 11 heures se sont présentés devant la porte du percepteur à main armée. Après les imprécations les plus horribles sur sa personne ils ont cassé avec leurs fusils les vitres et bois des fenêtres qui donnent sur la rue. Au bruit que faisaient ces forcenés, le percepteur s'est réveillé et a donné l'alarme à ses voisins qui sont venus à son secours et qui a fait échouer les plans que ces brigands avaient sans doute de piller la caisse des déniers publiques. Ces individus ont été parfaitement reconnus, tant par le percepteur que par les voisins. Un procès-verbal a été dressé et ainsi les personnes on été arrêtées et conduites en prison de Wetteren (...).

(...) Une bande de mendiants, forte de 24 personnes, parcourait dans la nuit du 23 au 24 de ce mois (april) le hameau dit Rivierstraete où ils ont demandé aux cultivateurs des vivres et de l'argent, cependant sans violence (...) On n'a reconnu personne, mais on croit que ce sont des habitants de Calcken.

Op het einde van de winter van 1816-1817 was de kas van het weldadigheidsbureau leeg, in zoverre dat de adjunct-burgemeester, Jean François Peeters, zich verplicht zag in een smeekbrief de hulp van graaf de Ribaucourt in te roepen (zie bijlage 5). De teneur van de brief toont aan dat de inwoners van Laerne de graaf nog steeds beschouwden als hun heer en weldoener en dat de Revolutie niets aan de sociale verhoudingen had veranderd:

(...) Het zijn uw boeren die zich aan de voeten van hun Heer neerwerpen om zijn steun af te smeken (...).

Anderzijds wist Peeters de graaf (*notre ancien Seigneur et le plus grand propriétaire de la commune*) er toch fijntjes aan te herinneren dat het loon van zijn dagloners (*employés à l'amélioration de vos terres*) zo laag was, dat ze verplicht waren beroep te doen op het weldadigheidsbureau van de gemeente.

Ook de Gedeputeerde Staten (het provinciebestuur) deden het mogelijke om de noodlijdende *gemeyne klasse des volks* ter hulp te komen. Op 23 juni 1817 verlaag-

den ze de prijs van de rogge van 25 gulden de hectoliter naar 15 gulden en op 4 juli 1817 naar 12 gulden:

De Gedeputeerde Staten hebben het genoeg te mogen aankondigen aen het publiek, dat van heden den Rogge in het Centraal Magazijn in de stad Gent zal afgeleverd worden aan de bakkers van de communen der Provincie ten prijze van twaalf gulden courant par hectolitre.

Deze nieuwe verminderinge bewijst de standvastige zorg van Z. M. om te verminderen den last die de gemeyne klasse des volks bezwaert (...) ¹⁹.

Militie

Na de aankondiging van de machtsoverdracht aan Willem I (18 maart 1815) ging, op één brief na, alle correspondentie van de hogere overheid (96 %) over militaire zaken. In april 1815 beval Willem dat België een militie van 25 000 man op de been moest brengen. Het aandeel van Laarne bestond uit een contingent van 25 infanteristen, drie artilleristen, één cavalerist en twee konvooisoldaten, in totaal 31 eenheden. Maar het wantrouwen van de bevolking was groot: niet alleen zag de bevolking dit als een herstel van de conscriptie, maar ze vreesde bovendien dat de jongens naar de Hollandse koloniën zouden worden gestuurd. Dit laatste was onterecht want in het besluit van 1 april 1815 stond ondubbelzinnig dat *Nimmer en in geen geval zal dit korps naar de koloniën kunnen worden gezonden, noch als hulptroepen voor eendere mogendheid mogen dienen* ²⁰. Het wantrouwen was trouwens wederzijds. De Hollanders hadden niet zoveel vertrouwen in de Belgische soldaten, waarvan sommigen in het Franse leger hadden gediend, en in anderen die slechts dienst namen om aan de armoede te ontsnappen ²¹. Eenmaal per maand moest het gemeentebestuur rapporteren welke miliciens, die in het Franse leger hadden gediend, teruggekeerd waren naar huis. Elk verder (verdacht) contact met Rijsel moest onmiddellijk gemeld worden. De aanwezigheid van vreemdelingen, in het bijzonder van Fransen, moest onverwijld aan de staatsveiligheid gesignaleerd worden (zie omzendbrieven van 29 maart, 15 april en 8 mei 1815). Ook werd er bij herhaling op aangedrongen dat deserteurs zouden opgespoord en aangehouden worden (zie brieven van 16 juni, 28 september, 30 september en 10 oktober 1815). Dit laatste gebeurde zeker met de nodige ijver want de veldwachter had recht op een extra-vergoeding bij iedere arrestatie.

(...) Pour satisfaire à votre circulaire du 6 avril 1815 concernant d'un état nominatif de français résidant dans cet arrondissement, j'ai l'honneur de vous faire savoir que nous ne possédons aucun de ces individus dans notre commune.

(...) à votre lettre du 15 de ce mois j'ai l'honneur de vous envoyer la liste de tous les militaires qui ont servi en France et sont rentrés dans leur foyer et

¹⁹ RAB, MGAL, nr. 68.

²⁰ RAB, MGAL, nr. 68.

²¹ OLCINA J., *op. cit.*, p. 390.



*Spotprent op de taalproblemen voor Franstaligen in het Hollandse leger
(foto Atlas van Stolk).*

habitent cette commune. Ces gens sont en général d'une conduite assez régulière et il n'est pas de ma connaissance qu'aucun d'eux ait une correspondance avec la ville de Lille (...).

(...) 6 gibernes (patroontassen) gevonden op de Dendermondse Steenweg, afkomstig van deserteurs de passage la nuit.

(...) De veldwachter eist een vergoeding voor de arrestatie van deserteur Joseph van Swol van Schellebelle 's nachts ²².

Uiteindelijk verliep de operatie, met betrekking tot de militie en het sturen van de miliciens naar hun standplaats, zonder verdere problemen (zie brief van 19.10.1815).

De bestuurlijke inrichting

De definitieve bestuurlijke organisatie van de Oost-Vlaamse plattelandsgemeenten werd geregeld door de besluiten van 3 januari 1818. Volgens artikel 3 van dat besluit moest het dagelijks bestuur bestaan uit een burgemeester, twee schepenen en een gemeenteraad, die moest worden gekozen onder de meest ontwikkelde inwoners en de voornaamste grondeigenaars. De burgemeester en de schepenen kwamen minstens éénmaal per week samen, op een vaste dag. Gemeenten met minder dan 2500 inwoners hadden een gemeenteraad die bestond uit de burgemeester, twee schepenen en zes raadsleden. In gemeenten met 2500 tot 5000 inwoners, en daar hoorde Laarne bij, waren er negen raadsleden. De raadsleden moesten voor een derde worden gekozen uit de voornaamste grondeigenaars (voor Laarne waren dat de 36 meest belaste eigenaars) en voor twee derden uit de meest notabele inwoners, die meestal ook tot de eerste groep behoorden.

De raad kwam tweemaal per jaar, gedurende tien dagen samen. De zittingen mochten hooguit tien dagen duren! De eerste zitting begon de eerste maandag van mei en was gewijd aan het onderzoek van de rekeningen. De tweede begon de eerste maandag van september en behandelde de begroting van het jaar daarop. De raad kon evenwel steeds bijeengeroepen worden door de burgemeester en schepenen of door de Provinciale Staten.

De koning benoemde de burgemeester. De Gedeputeerde Staten (Bestendige Deputatie van de Provinciale Staten) benoemden de schepenen, dit op voordracht van de gemeenteraad, en de gemeenteraadsleden uit een dubbeltal, eveneens door de gemeenteraad voorgestelde kandidaten. Ze werden allen voor zes jaar gekozen en waren herkiesbaar. Om de twee jaar werd de raad voor een derde vervangen: een aftredend schepen met elk van de eerste twee derden en de burgemeester met de laatste vervanging.

De voornaamste bevoegdheden van de burgemeester, de schepenen en de raad waren:

- toezicht houden op de dagelijkse ordehandhaving,
- het naleven van de ordonnanties,
- het beheer van de financiën, gebouwen en andere eigendommen van de gemeente,
- de armenzorg.

Ze moesten zich strikt houden aan de begroting en de geringste afwijking gemotiveerd aanvragen bij de Provinciale Staten ²³. Wie dacht dat na de overgangsperiode de gemeentelijke zelfstandigheid zou vergroten, had zich vergist. Er was weinig of geen ruimte voor politiek initiatief uitgaande van de lokale verantwoordelijken. Alles werd strak gedirigeerd vanuit de Provinciale Staten via de districten.

Grondeigenaars en notabelen

De maatschappelijke status en de daaraan verbonden mogelijkheid om deel uit te maken van het politieke personeel van de gemeente, werden bepaald door de som aan belastingen die men betaalde. De Nederlanders hadden niets veranderd aan de Franse fiscaliteit en ze ongewijzigd overgenomen. Alleen de geldstroom veranderde van richting: in plaats van naar Parijs ging het belastinggeld na 1814 naar Den Haag ²⁴. Wat de directe belastingen betreft waren er drie luiken: de grondbelasting, de personele belasting en de patentbelasting ²⁵. De belangrijkste en meest objectief vast te stellen belasting (via de kadastrale leggers) was de *grondbelasting*. Tot vóór 1868 stelde de overheid vooraf een bedrag vast dat jaarlijks aan grondbelastingen moest geïnd worden. Dat opbrengstcijfer werd verdeeld (de repartitie) over alle provinciën en vervolgens over alle gemeenten, volgens een vaste verdeelsleutel.

De belangrijkste grondeigenaars waren niet in Laarne gedomicilieerd (althans niet op het ogenblik dat de *Legger van goederen* in 1819 ²⁶ werd opgemaakt) en konden dus in principe geen politieke functie uitoefenen. In de praktijk werd daar blijkbaar wel een mouw aangepast want zowel Hypolite Rooman (1818-1825) als diens vader Charles Rooman-De Block (1812-1818) bleven tijdens hun burgemeesterschap in Gent wonen en waren er ook gedomicilieerd. Prosper Christijn, graaf de Ribaucourt, liet zich in Laarne domiciliëren toen hij in 1825 burgemeester werd, maar hij resideerde wel te Brussel ²⁷. Met uitzondering van Jean Macaire De Vylder en Pieter

²³ *Vu l'article 4 du dit règlement par lequel il est dit que dans les communes d'une population de 2501 à 5000 âmes le nombre d'échevins doit être trois et que le nombre des candidats à proposer doit être double de celui des échevins à nommer.* GAL, Raadsverslag van 10.08.1819.

²⁴ JANSSENS P., VERBOVEN H., TIBERGHEN A., *Drie eeuwen Belgische belastingen*, Brussel, 1990.

²⁵ Een vierde luik, de mijnbelasting, is hier niet terzake.

²⁶ RAB, MGAL, nr. 49.

²⁷ Volgens het belastingkohier op het gemaal van 1826 betaalden zowel de Ribaucourt als Rooman-De Block voor zes maanden, wat er kan op wijzen dat ze overwinterden in Brussel/Gent en 's zomers in Laarne resideerden. RABeveren, Modern Archief Laarne, nr. 67.

Francies De Wilde bezaten de belangrijkste Laarnse grondeigenaars niet meer dan 10 ha.

Lijst van de belangrijkste grondeigenaars:

– Graaf de Ribaucourt (Brussel)	160,4260 ha
– Staelens Cathérine Jacqueline (Kalken) ²⁸	54,7555 ha
– Familie Bauwens ²⁹	41,6570 ha
– Familie De Loose (Gent) ³⁰	32,0085 ha
– van Pottelsberghe de la Potterie (Gent)	26,4880 ha
– Familie Aelterman (Kalken/Laarne)	22,8555 ha
– Familie Bayens (Gent/Wetteren) ³¹	22,5100 ha
– De Vylder Jean Macaire	19,3120 ha
– Rooman- De Block Charles (Gent)	17,6170 ha
– De Wilde Pieter Francies fs. Jean	14,9580 ha
– Familie Van Aerde (Gent/Overmere)	12,6745 ha
– Matthijs Jacques fs. Jean	10,9000 ha
– Kinderen Lievin De Vylder	10,8380 ha
– Weldadigheidsbureau	10,6230 ha
– Kerkfabriek	9,7550 ha
– De Groote Lievin	9,5560 ha
– De Wilde Lievin	8,9820 ha
– Vervaet Jean fs Jacques	8,9405 ha
– Vervaet François	8,6460 ha
– Vervaet Pieter Francies	8,3760 ha
– Seghers Lievin	8,2720 ha
– De Vylder Pieter Francies	8,1190 ha
enz.	

De families Bauwens, De Vylder, De Groote, De Wilde, Matthijs, Vervaet en Seghers leverden regelmatig politiek personeel.

Het bepalen van de *personele belasting* was heel wat minder objectief en kon zelfs amateuristisch genoemd worden. Ze kan zeker niet vergeleken worden met onze huidige inkomstenbelasting. Bij gebrek aan administratieve controlemiddelen werden

²⁸ Die vrouw werd ooit beschreven als de rijkste vrouw van Kalken (info. A. Van De Sompel). Ze huwde later de rijke landbouwer Aelterman, die eveneens een belangrijke grondeigenaar was te Laarne (zie verder).

²⁹ Het betreft hier vijf eigenaars: weduwe Charles Bauwens (Gent) 11,5060 ha, erfgenamen Jacques Bauwens (Heusden) 4,6690 ha, weduwe Jean Bauwens (Laarne) 16,0070 ha, weduwe François Bauwens 9,2030 ha en Casimir Bauwens (Laarne) 0,2730 ha. Raadslid Casimir Bauwens was dan 34 jaar en toekomstig erfgenaam.

³⁰ Pierre De Loose 27,5145 ha, Charles De Loose 4,5940 ha.

³¹ Albert Bayens (Gent) 1,2320 ha, notaris Charles Bayens (Wetteren) 21,2780 ha.

de inkomsten of bedrijfswinsten op basis van uiterlijke tekenen van welstand geraamd. Zo leidde men de welstand van een bewoner af uit de huurwaarde van zijn huis. Dit was het werk van de zgn. pointers en zettters, die in feite beslisten hoeveel hun medeburgers (zijzelf inbegrepen) aan personele belasting moesten betalen. Op een aanslagbiljet van 1823 ³² stonden volgende rubrieken als tekenen van welstand vermeld:

- *wegens de huurwaarde (van het gebouw)*
- *wegens de deuren en vensters* ³³
- *wegens de haardsteden*
- *wegens het mobilair*
- *wegens de dienstboden*
- *wegens de paarden*

In 1822 moesten 374 gezinnen (van de ca. 740 ³⁴) 1800 florijnen aan personele belastingen opbrengen. Dat betekende dat 50% van de gezinnen niet werd belast en dus min of meer behoeftig was. Die belasting was gebaseerd op een geschat totaal belastbaar inkomen van 8002 florijnen of gemiddeld 21,40 fl. per gezin. Bijna de helft (48%) van die gezinnen had een geschat belastbaar inkomen van minder dan 10 florijnen. Het bedrag waarop de toenmalige raadsleden werden belast, lag beduidend hoger:

Dauwe Pieter Francies 80 fl., De Groote Lievin 80 fl., Everaert Jean Lievin 75 fl., Peeters Jacques François 40 fl., Schelfout Joannes 40 fl., Van Damme Pieter Francies 70 fl., Van Verdeghe Josse 80 fl., Van Der Vennet Jacques 75 fl., Vervaeet Jean François 100 fl.

Het hoogst belastbare bedrag was vastgesteld op 135 fl. bij onder meer de weduwe Jean-François Bauwens, weduwe Pieter Van Damme en Jean Macaire De Vylder.

Wie dus tot de groep van belangrijke grondbezitters (de 36 meest belaste inwoners van Laarne) of tot de meest ontwikkelde bewoners behoorde, kwam in aanmerking om in de gemeenteraad te zetelen. Wie binnen die groep kon bogen op hogere afkomst (adel, hogere burgerij), de zoon, schoonzoon of neef was van een voormalig raadslid, of diploma's en intellectuele kwaliteiten bezat, maakte de hoogste kans raadslid te worden en binnen de raad een belangrijke post te bekleden.

Niet alle notabelen echter hadden hun prestige aan grondbezit of afkomst te danken.

³² JANSSENS P., VERBOVEN H., TIBERGHEN A., *op. cit.*, p. 161. Met dank aan D. De Vleeschouwer.

³³ De fiscus zag een verband tussen het aantal ramen van een huis en het inkomen van de bewoners. De brede voorgevels van de burgerwoningen telden allicht meer ramen dan de bescheiden arbeidershuisjes. Deze belasting beïnvloedde het straatbeeld. Vele belastingplichtigen ontweken immers de belasting door ramen, vensters en inrijpoorten, waar mogelijk, dicht te metselen.

³⁴ Volgens de *Status Animarum* (1788) van pastoor J. B. Peeters waren er in Laarne 536 gezinnen voor een bevolking van 2446 zielen, wat een gezinsdichtheid geeft van 4,56. Extrapoleren we dit naar de situatie van 1822, dan hebben we voor een bevolking van 3378 inwoners ongeveer 740 gezinnen.

Een voorbeeld daarvan is de carrière van Pieter Jozef Walrave. Hij was van relatief nederige afkomst (zijn vader was winkelier in de Lepelstraat), hij bezat een huis met tuin en boomgaard in de Lepelstraat, verder nog een stuk bos en grond in de omgeving van het Dorp, een 0,50 ha grond en 0,25 ha bos in de sectie B (Zand, Kerkstraat, Steentje, Laarne Hoek), alles samen 2,1555 ha. Wel werd zijn belastbaar inkomen op 90 fl. geschat, wat behoorlijk hoog was. Maar Pieter Joseph Walrave was jarenlang de secretaris, ontvanger en vertrouwensman van graaf Prosper Christijn de Ribaucourt geweest en toen deze burgemeester werd, benoemde men Walrave tot secretaris en later tot gemeenteontvanger.

De geestelijkheid en de trouw aan de regering



Portret van mgr. M. J. M. prins de Broglie, 19^e bisschop van Gent, St.-Baafskathedraal, Gent (foto KIK).

Alhoewel de clerus in 1814-1815 in eerste instantie akkoord ging met de vereniging van Noord en Zuid, ontstonden er gauw meningsverschillen. De katholieken, met als woordvoerder de Gentse bisschop de Broglie, verzetten zich hevig tegen de godsdienstvrijheid, tegen het toezicht van de staat op de eredienst en tegen de erkenning van de echtscheiding. Op 2 augustus 1815 verbood de Gentse bisschop in zijn *Pastorale instructies* de grondwet te respecteren. Op 8 november 1817 werd hij bij verstek (hij was al naar Amiens gevlucht) veroordeeld tot verbanning wegens oppo-

sitie tegen de politiek van Willem I. Er werden twee vicarissen met gelijke rechten benoemd, nl. Maximilien De Meulenaere en Ambrosius Goethals. Zij groepeerden binnen het vicariaat twee strekkingen: de eerste de regeringsgetrouwen, de tweede de belangrijke groep ultramontanen die de kerk onafhankelijk van de staat wilden zien en de banden met Rome wensten te bewaren ³⁵. In januari 1818 was er een klacht betreffende de publicatie, zonder voorafgaande toelating, van de pauselijke brief van Pius VII van 31 december 1817. Een uittreksel dat betrekking had op de eed die door de parochiepriesters moest afgelegd worden, zou clandestien in het bisdom circuleren ³⁶. Het afleggen van die eed (zie bijlage 1) - trouw aan de regering, een voorwaarde voor een politiek mandaat of een openbare functie - was voor een aantal conservatieven duidelijk een zwaar gewetensprobleem. De *Pastorale instructies* van de bisschop waren daar niet vreemd aan. Ook de Laarnse onderpastoor Laurentius Van Impe werd erdoor in moeilijkheden gebracht ³⁷. Zijn jaarwedde werd geschorst, samen met die van enkele collega's, namelijk pastoor Volckaert (Merendree) en de onderpastoors Paelinck (Merendree), Bourgeois (Oost-Eeklo) en Hoet (Ekkergem). In een petitie vroegen ze opheffing van de maatregel. Vanuit de administratie voor godsdienstzaken werd toen aan de districtscommissaris van Dendermonde een onderzoek naar het gedrag van de priester bevolen (brief van 25 augustus 1819) *sur la façon de penser du petionnaire par rapport au serment en m'indiquant si sa conduite est tellement différente de ses collègues*. De inlichtingen die hij had ingewonnen (bij het Laarnse gemeentebestuur), aldus de commissaris, waren gunstig: men had nooit gehoord dat de onderpastoor zich tegen de eed uitsprak, *hij is een zeer nederige man van een onberispelijk gedrag zodat hij een opheffing van de maatregel verdient* ³⁸. Men kan zich afvragen hoe zo een voorbeeldig onderpastoor alsnog in de problemen kon komen. Mogelijk was hij verdacht wegens de feiten in 1813 (zie voetnoot 36) of hij werd belasterd door een ijverige parochiaan. Hoe dan ook, de gemeenteraad nam hem in bescherming.

³⁵ CLOET M., COLLIN L., BOUDENS R. (reds.), *Het Bisdom Gent. Vier eeuwen geschiedenis (1559-1991)*, Gent 1991, pp. 270 en 281.

³⁶ RIJKSARCHIEF GENT (RAG), Provinciaal Archief (PA), Hollandse Periode, nr. 0941/19.

³⁷ Laurentius Van Impe was onderpastoor te Laarne van 1818 tot 1821. Het werd geboren te Nieuwerkerken op 14 maart 1785. Hij kwam de eerste keer in aanvaring met de overheid toen hij in 1813 als seminarist de bisschopsbenoeming van de la Brue weigerde te aanvaarden. Hij werd opgesloten in Wezel in 1813; zie SCHOKKAERT L. (ed.), *Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent 1802-1997*, Leuven, 1997, deel II, nr. 5618, p. 534.

³⁸ RAG, PA, Hollandse Periode, nr. 0077/31.

De verkiezingen van 1818

Over de verkiezingen van 1818 werden geen gegevens teruggevonden, maar tijdens de raadszitting van 27 mei 1819 werden, volgens de beslissing van de Gedeputeerde Staten van 8 mei 1819, volgende leden officieel aangesteld ³⁹:

Burgemeester:	<u>Hypolite Jean Joseph Rooman</u> , grondbezitter, advocaat
Raadsleden:	Jacques François Peeters (schepen), geneesheer
	Pierre François Dauwe (schepen), landbouwer
	Jacques Matthijs, landbouwer
	Jean Livin Everaert, landbouwer
	<u>Pierre François Van Damme</u> , landbouwer
	Jean Van Damme, landbouwer
	Jean François De Vos, landbouwer
	<u>Bernard De Wilde</u> , landbouwer
	Pierre François De Wilde, landbouwer
	Jean Schelfout, landbouwer
	Livin De Groote, landbouwer
	Jean Scheire, landbouwer

Daarbij valt op te merken dat het totaal aantal leden (13) niet overeenstemt met de hoger vermelde besluiten van 3 januari 1818. Dat kan verklaard worden door het feit dat tijdens de raadszitting van 10 oktober 1819 zes kandidaten werden voorgesteld voor het ambt van schepen, t. t. z. het dubbele aantal van de aan te stellen schepenen⁴⁰. Dat gaf dan volgende samenstelling van de raad: de burgemeester, 3 schepenen en 9 raadsleden waarbij één van de raadsleden ook nog het ambt van secretaris kreeg toegewezen. Na rijp beraad (*après mûre délibération* ⁴¹) werden volgende kandidaten voorgesteld:

1e schepen: Jean Van Damme en Pierre François Van Damme

2e schepen: Jean Livin Everaert en Jean François De Vos

3e schepen: Bernard De Wilde en Jean Schelfaut

Op dezelfde raadszitting werden twee kandidaten aangeduid voor de post van raadssecretaris, nl. Jacques François Peeters en Livin De Groote, die over de kwalificaties vereist volgens artikels 27 en 28 van het reglement bleken te beschikken. Het artikel 21 voorzag de aanstelling van een gemeenteontvanger; de raad oordeelde dat

³⁹ Hoe de raadsleden werden verkozen en of er überhaupt verkiezingen zijn geweest, is niet duidelijk. Waarschijnlijk gebeurde de verkiezing trapsgewijze en benoemde de koning de leden uit de voorgestelde kandidaten. De namen van de nieuwelingen zijn onderstreept.

⁴⁰ Idem als voetnoot 22.

⁴¹ De raadsverslagen werden nog steeds integraal in het Frans gesteld en de raadsleden hadden allen een Franse voornaam. Vanaf 1820 kwam daar verandering in en gebruikte men enkel nog het Nederlands.

dergelijke aanstelling niet nodig was daar Pieter Jozef Walrave de functie van ontvanger van directe belastingen vervulde.

Hypolite Rومان, Pieter Francies Van Damme en Bernard De Wilde waren de nieuwelingen in de raad.

Tijdens de *extra-ordinaire* zitting van 2 december 1820 werd Jacobus Matthijs (°1763 - † 27 september 1820) vervangen als lid van het Weldadigheidsbureau door gemeenteraadslid Johannes Schelfout. Pieter Francies Van Damme kreeg de functie van politiecommissaris toegewezen. Pieter Francies Van Damme werd eveneens, samen met Livinus De Groote, aangesteld om, samen met de burgemeester, de certificaten van de lotelingen van het jaar 1821 te ondertekenen (raadszitting van 12 december 1820).

Op 20 mei 1821 werd 1/5 van het Bureau van Weldadigheid vernieuwd: Antonius Seghers verving Bernardus De Wilde. De certificaten van de lotelingen van het jaar 1821 werden ondertekend door Jacques François Peeters (als waarnemend burgemeester), Pieter Francies Van Damme en Livinus De Groote.

Door de tweejaarlijkse vervanging van 1822 verdwenen Jean Van Damme, Pieter Francies De Wilde en Jean Scheire uit de raad. De overleden Jacques Matthijs was reeds in 1820 vervangen. Het besluit van 28 januari 1822 van het College van Gedeputeerde Staten stelde volgende raadsleden aan:

Jacobus Franciscus Peeters
 Pieter Franciscus Dauwe
 Jan Livinus Everaert
 Pieter Franciscus Van Damme
 Jan Franciscus De Vos
 Bernard De Wilde
 Jan Schelfout
 Livinus De Groote
 Casimir Bauwens
 Jan De Vylder

Casimir Bauwens kwam na vijf jaar afwezigheid terug in de raad en Jan De Vylder verscheen voor het eerst op het politieke toneel. Zowel de familie Bauwens als De Vylder waren sinds lang actief in de gemeenteraad. De ondertekenaar van de begroting van 1821 was vervanger Ludovic (Louis) Raes, die ook al eens vervanger was geweest in 1816.

Vanaf 1822 werd de begroting voor het eerst in het Nederlands opgesteld en ook de briefwisseling met het arrondissement en de provincie werd meer en meer in het Nederlands gevoerd. Meteen werden ook de voornamen van de raadsleden verneerlandst!

Op de raadszitting van 28 maart 1822 werden de kandidaten voor het schepenenamt voorgesteld. Met 3378 zielen had Laarne recht op drie schepenen, die werden gekozen uit een dubbel aantal kandidaten: Jacobus Franciscus Peeters, Jan Livinus

Everaert, Pieter Francies Van Damme, Livinus De Groote, Bernard De Wilde en Jan Schelfout. Er werden eveneens twee kandidaten voorgesteld voor het ambt van secretaris: Casimir Bauwens en Joannes Franciscus De Vos.

Door het overlijden van Joannes Van Damme en Pieter Francies de Wilde en de weigering van Joannes De Wilde moesten drie vacante plaatsen van raadsleden bezet worden. Het reglement van 3 januari 1818 eiste een dubbel aantal kandidaten:

- 1e plaats: Jacobus Van der Vennet, landbouwer
- 2e plaats: Judocus Van Veerdegem, winkelier
- 3e plaats: Jacobus van Peteghem, herbergier
- 4e plaats: Antonius De Ruysscher, landbouwer
- 5e plaats: Joannes Franciscus Vervaet, landbouwer

Uiteindelijk was de raad op 6 mei 1822 als volgt samengesteld. Achter iedere naam staat het jaar waarop ze moesten aftreden. Om de twee jaar moest nl. één derde van de raad aftreden en vervangen worden, telkens drie raadsleden en één schepen ⁴². Dit betekende niet noodzakelijk dat er enige verandering in de samenstelling van de raad kwam. De gemeenteraad moest twee kandidaten per te vervangen raadslid voorstellen aan het College van Gedeputeerde Staten. Daarover werd vooraf gestemd. Uit een later verslag van die stemming blijkt dat het ontslaggevende raadslid meestal zichzelf opvolgde. Vb.:

Voordrachtlijst ter vervanging van J. F. Peeters, J. Van der Vennet en P. F. Vervaet na de stemming van 20 december 1827:

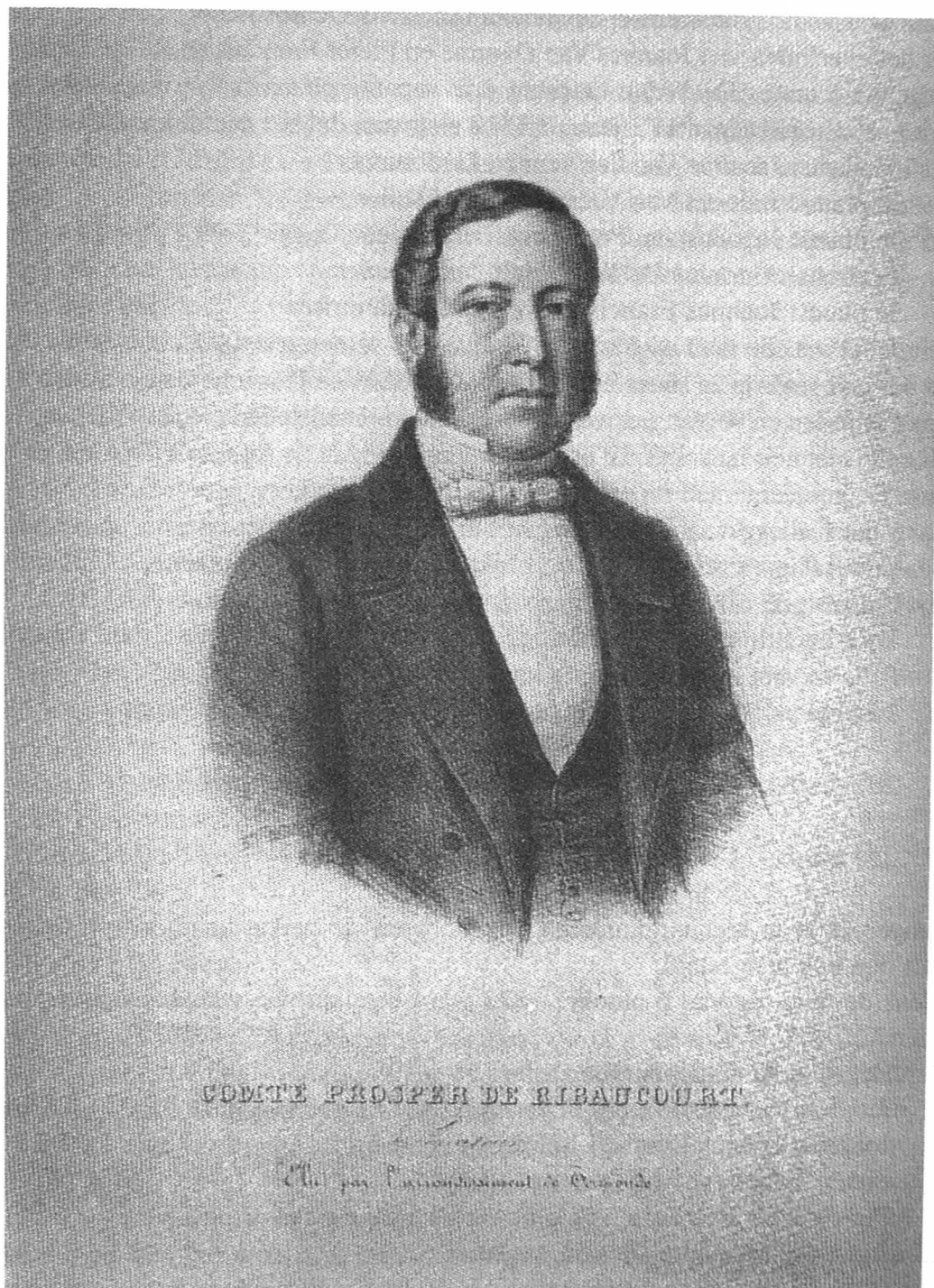
- 1ste plaats: 1- J. F. Peeters, assessor en gezondheidsambtenaar
2- F. Yden, landbouwer
- 2de plaats: 1- J. Van der Vennet, raadslid en landbouwer
2- J. De Meyer, landbouwer
- 3de plaats: 1- P. F. Vervaet, raadslid en rentenier
2- P. F. Herrebaut, olieslager

Wanneer er geen tegenargumenten waren, werd de eerste kandidaat voor iedere plaats dan ook aangesteld.

Tijdens de trekking van 6 oktober 1823 werd bepaald wie wanneer ontslag moest nemen:

Hypolite Rooman, burgemeester	
Jacobus Francies Peeters, schepen en gedelegeerd adjunct	1826
Joannes Livinus Everaert, schepen	1828
Pieter Franciscus Van Damme, schepen	1824
Pieter Frans Herrebaut raadslid (ter vervanging van C. Bauwens)	1826
Joannes Franciscus De Vos, raadslid	1828
Judocus Van Verdeghem, raadslid	1826
Bernard De Wilde, raadslid	1826
Jan Schelfout, raadslid	1824

⁴² Die vervanging gold uiteraard niet de burgemeester.



Prosper Jean Joseph Christijn graaf de Ribaucourt, burgemeester van Laarne (1825-1836). (Iconografisch Bureau van België).

Livinus De Groote, raadslid	1828
Jacobus Van der Vennet, raadslid	1828
Johannes Francies Vervaet, raadslid	1824
Pieter Francies Dauwe, raadslid	1824

Secretaris: Casimir Bauwens

Gemeenteontvanger: Pieter Jozef Walrave

De aftredende raadsleden werden dan ook vervangen als lid van het Weldadigheidsbureau en als schatters.

Op 3 maart 1825 werd de lijst der kiesgerechtigden voor de Provinciale Staten afgesloten. Na reclamatie werden vier namen aan de lijst toegevoegd, nl. Charles Louis Rooman-De Block, eigenaar te Gent, Johannes Franciscus Vervaet, eigenaar, Macarius Bauwens, landbouwer en Johannes Macarius De Vylder, landbouwer, allen te Laarne, zodat het totaal op 56 stemgerechtigden kwam. Er werd een commissie van drie leden (Johannes Ackerman, Judocus De Wilde en Franciscus Yden) gevormd die de twee sleutels van de bus, welke de namen van de stemgerechtigden inhield, in bewaring kreeg. Na opening van de bus, op 7 mei 1825, en telling van de stemmen werden voor Laarne volgende vier personen bevoegd bevonden om kiezer te worden:

Casimir Bauwens, notaris, 51 stemmen

Macarius Bauwens, landbouwer, 51 stemmen

Johannes Macarius De Vylder, 51 stemmen

Johannes Franciscus Vervaet, 52 stemmen

Het Koninklijk Besluit van 12 augustus 1825 (nr. 128) benoemde Prosper Jean Joseph Christijn graaf de Ribaucourt tot burgemeester van Laarne na het ontslag van Hypolite Roman. Hij legde plechtig de eed af voor districtscommissaris Philippe E. W. M. de Burbure te Dendermonde op 26 augustus 1825⁴³. Hij zat dan ook de raad van 5 september 1825 voor waarop volgende raadsleden de eed aflegden na hun aanstelling door het College van Gedeputeerde Staten op 25 augustus 1825:

Jacob Frans Peeters

Pieter Frans Van Damme

Jacob Van der Vennet

Josef De Vylder, zoon van Livinus

Johan Frans De Vos

Johan Schelfhaut

Pieter Frans Vervaet

Antonius De Ruyscher

⁴³ RAG, PA, Hollandse Periode, nr. 615/4.

Prosper Christijn graaf de Ribaucourt gaf zijn residentie in Brussel niet op, maar liet zich domiciliëren te Laarne ⁴⁴. Hij verbleef dus meestal in Brussel, zoals zijn voorganger H. Roman te Gent. Eerste schepen Jean François Peeters was waarnemend burgemeester.

Tijdens dezelfde zitting werd Pieter Jozef Walrave geïnstalleerd en beëdigd als gemeentesecretaris ⁴⁵. Een kreitsbrief van districtscommissaris de Burbure van 24 september 1825 vroeg aan de raad te beraadslagen of er bedenkingen bestonden tegen de thans in bediening zijnde gemeentesecretaris. De brief was, niet helemaal ten onrechte, ingegeven door vrees voor belangenvermenging. Pieter Jozef Walrave was nl. ook nog altijd de persoonlijke secretaris, rentmeester en vertrouwensman van burgemeester Prosper Christijn, graaf de Ribaucourt. Hij zou trouwens in 1831 in die functie opgevolgd worden door zijn zoon August Walrave ⁴⁶.

De raadszitting van 3 oktober 1825, waar Walrave zelf afwezig was, gezien het over zijn persoon ging, gaf volgende reactie: *De vergadering merkt aan dat de h. Walrave, thans ontvanger der gemeente, dit ambt verscheidene jaren onberispelijk heeft uitgeoefend, voorder dat er tussen hem en de heer burgemeester geen bloedverwantschap is tot den derden graad en gevolgelyk geen bedenkingen bestaan tegen het behouden van gemelden ambtenaar*. Er was dus voor de Laarnse raadsleden niets aan de hand en daar bleef het ook bij.

De gemeenteraad was dus herleid tot acht raadsleden plus de burgemeester. Nieuw waren daarbij Jozef De Vylder en Antonius De Ruysscher (zie biografische gegevens in bijlage).

Districtscommissaris de Burbure volgde overigens nog in andere zaken nauwkeurig het doen en laten van het plaatselijke politieke personeel. In een brief van 22 september 1828, gericht aan de heren assessoren van Laarne, vroeg de districtscommissaris een onderzoek in te stellen naar een vermeende onwettelijke verkoop van bomen voor rekening van de burgemeester ⁴⁷. Graaf de Ribaucourt vertegenwoordigde als adellijke heer in de geest het *ancien régime* maar als burgemeester in werkelijkheid het nieuwe regime van na de Franse revolutie. Hij meende dat de bomen die door zijn voorouders waren aangeplant op gronden die na de wet van 28 augustus 1792 eigendom van de gemeente Laarne waren geworden, nog steeds zijn eigendom waren en dus door hem voor eigen rekening konden verkocht worden. Het betrof hier de dubbele dreef in de huidige Breestraat die in het oud regime een leen van het kasteel van Laarne was en waar in 1687 meer dan 1350 eiken stonden ⁴⁸. De

⁴⁴ Nadat hij in 1833 het kasteel te Perk had gekocht, liet de Ribaucourt zich ook daar domiciliëren.

⁴⁵ Besluit van Zijne Majesteit van 12 augustus 1825.

⁴⁶ SCHEPENS E.L., Graaf, rentmeester en dienstpersoneel. Zakelijke en vriendschappelijke relaties tussen Prosper Christijn graaf de Ribaucourt, en zijn rentmeester August Walrave, *Castellum*, XVI, nr. 2, 1999, p. 3-27.

⁴⁷ Laarne, Archief van het kasteel van Laarne, voorlopig nr. 335/18.

⁴⁸ DE WILDE J.R.J., Bomen op het patrimonium van de baron van Laarne op het einde van de 18^e eeuw, *Castellum*, XVIII, nr. 3, 2001, p. 7.

commissaris eiste een diepgaand onderzoek door de gemeenteraad en wenste binnen de veertien dagen een uitgebreid verslag te ontvangen.

Jaar- en paardenmarkt

Op 24 juni 1826 diende de Laarnse gemeenteraad een rekwest in aan de koning tot het houden van een jaar- en paardenmarkt met volgende argumenten:

- *de uitstekende ligging van de gemeente aan de grote heirbaan van Gent naar Dendermonde.*
- *de dichte bevolking van Laarne (3596 zielen) en van de omliggende gemeenten.*
- *de gemeenten met dergelijke markten zijn verafgelegen, te weten Nazareth, Nevele, Oosterzele en Sleidinge.*

De raad stelde volgende data voor: gedurende de twee kermissen, te weten de eerste dinsdag na Pinksteren en de eerste maandag na de eerste zondag van oktober.

Het Koninklijk Besluit van 19 augustus 1826 gaf een gunstig gevolg aan dit rekwest en de raad besloot aanmoedigingsprijzen te schenken aan de kooplui van paarden en hoornvee.

Veldwachters

De veldwachters Joannes De Nobele en Jacobus Schepens ⁴⁹ werden op de raadszitting van 30 juli 1822 aangemaand tot meer stichtelijk gedrag omwille van het aannemen van giften, veldvruchten e. d.. Daarop nam Joannes De Nobele ontslag. Hij werd in eerste instantie niet vervangen, gezien de aanstelling van een tweede veldwachter in 1814 gebeurde omwille van de toenmalige uitzonderlijke omstandigheden (roversbenden, rondzwervende soldateska). Maar door de veelvuldige klachten van de bevolking *raekende de aenhoudelijke bosch- en landdieverijen* werd, ook wegens de hoge ouderdom van de veldwachter, overgegaan tot de benoeming van een tweede veldwachter. Tijdens de raadszitting van 7 juni 1823 werd Joannes-Baptist De Craecker (°30.07.1778) benoemd ⁵⁰.

Op 18 november 1826 beraadslaagde men over de openstaande plaats van veld-

⁴⁹ Veldwachter Joannes De Nobele (°Gent 1783) was de zoon van chirurgijn Guilhaume (°ca. 1750) en Livine Van Acker (°ca. 1760), die gevestigd waren in de Lepelstraat (Volkstelling 1796). Hij was gehuwd met Coleta Van Rijsselberge (°Wetteren 1793), winkelierster op het Dorp. Het paar had in 1825 zes kinderen: Casimir (°Laarne 1816), Julie (°Laarne 1819), Marie (°Laarne 1820), Paulina (°Laarne 1821), Augustus (°Laarne 1822) en Ursula (°Laarne 1824).

Veldwachter Jacobus Schepens (°Destelbergen ca. 1750) was de zoon van Joannes en Catharina Coppens. Hij was gehuwd met Catharina van Mossevelde en ze woonden in de Meersstraat. Hij was veldwachter van 3 augustus 1800 tot juni 1823.

⁵⁰ Veldwachter Joannes-Baptiste De Craecker (°30.07.1778), was de zoon van Baptistus (°1744), landman in de Meerhoek en van Pieternelle De Wilde (°1744). Hij had 2 broers: Jacobus Frans (°1777) en Josephus (°1781) en 3 zussen: Pieternelle Thérèse (°1773), Carolina (°1775) en Barbara (°1783).

wachter, gezien een tweede veldwachter mocht benoemd worden. De raad oordeelde echter dat de aanstelling onnodig was, gezien reeds twee hulpveldwachters waren aangesteld en waarvan de last gedragen werd door de burgemeester, graaf de Ribaucourt. Het betreft hier Pieter Scheire en Pieter Joannes Bollaert, beiden boswachters in dienst van burgemeester graaf de Ribaucourt. Op 18 januari 1826 legden ze beiden voor vrederechter P.J.F. Debbaut de eed af waarbij ze verklaarden de functie van buitengewone veldwachter *loffelijk te zullen uytoefenen en sig te gedraegen stiptelijk aen de wettige orders* ⁵¹.

Tussendoor was er nog een rekwest (22 juli 1826), gericht aan het College van Gedeputeerde Staten, van veldwachter Johan Colman tot het bekomen van verhoging van zijn jaarwedde. De man had duidelijk niet het verhoopte succes, want de raad reageerde als volgt:

Voor zijn aanstelling wist Colman dat hij genoeg moest nemen met de wedde van 141 gulden. Sedert de dood van veldwachter Schepens zijn er twee buitengewone veldwachters aangesteld; zijn dienst is dus niet verzwagd. De requestant heeft geen kinderlast, houdt bovendien een kruidenierswinkel en zijn vrouw maakt en verkoopt mutsen. Bovendien is de raad niet tevreden over Colman, die zich onmatiglijk aan drank overgeeft, scheldwoorden jegens dezelfde leden gebruikt, zodat men dien persoon in 't oog houdt en in geval van volharding van zijn liederlijk gedrag hem zijn functie zal ontnemen.

Veldwachter Colman kreeg een jaar later dan toch een behoorlijke opslag: in de begroting, opgemaakt op 11 september 1827, werd een jaarwedde van 200 gulden ingeschreven ⁵². Dit belette niet dat Johannes Colman uiteindelijk (gedwongen?) ontslag nam op 4 mei 1831.

Weldadigheidsbureau

De publieke weldadigheid (armenzorg) was gemeentelijk georganiseerd door het zogenaamde Weldadigheidsbureau. Dat beschikte over vaste inkomsten, die in de gemeentelijke begroting waren ingeschreven, en buitengewone inkomsten afkomstig van allerlei giften, opbrengsten van geldinzamelingen, belegging van afgeloste kapitalen en legaten. Het was de taak van de leden van het Weldadigheidsbureau die gelden te beheren en te besteden aan de armen. Naargelang de noodzaak werden bedelingen van ondermeer brood, brandhout, dekens, kleren georganiseerd. Verder betaalde men de doktersrekeningen en het schoolgeld van de armen. Dit belangrijk werk werd toevertrouwd aan raadsleden, ex-raadsleden of andere betrouwenswaardige personen. Voor sommigen was de functie het begin van een politieke carrière. Het bureau was samengesteld uit 5 leden en jaarlijks werd 1/5 van de leden vervan-

⁵¹ Laarne, Archief van het kasteel van Laarne, voorlopige nrs. 380/1 en 380/2.

⁵² De wedde van de burgemeester bedroeg 80 gulden, de assessor ontving 40 gulden, de secretaris 225 gulden, de ontvanger 67,44 gulden.

gen. De raadsverslagen vermelden wel regelmatig wie door wie vervangen werd, zodat we kunnen afleiden dat het bureau in 1822 als volgt was samen gesteld:

Franciscus Van Damme, Joannes Schelfaut, Franciscus Van Rijsselberghe, Joannes Franciscus Vervaet, Livinus Braeckman.

Vervangingen:

- 13.05.1822 Jacobus De Vijlder vervangt Franciscus Van Damme.
- 22.03.1823 Augustinus Van Damme vervangt Joannes Schelfaut.
- 10.04.1824 Livinus Braeckman vervangt Franciscus Van Rijsselberghe.
- 14.02.1825 Bernard Matthijs vervangt Joannes Franciscus Vervaet.
- 02.01.1826 Joannes Franciscus Vervaet vervangt Livinus Braeckman
(09.04.1825) zodat op dat ogenblik het bureau is samengesteld uit
Jacobus De Vijlder, Augustinus Van Damme, Bernard Matthijs en
Joannes Franciscus Vervaet.
- 24.11.1827 Judocus Van Verdegheem vervangt Jacobus De Vijlder.
- 04.10.1828 Francies Dauwe, zoon van Pieter, vervangt Judocus Van Verdegheem.
- 21.12.1829 Casimir Van Imschoot vervangt Augustinus Van Damme.
- 27.12.1830 Pieter Yden vervangt Bernard Matthijs.

De petitiebeweging ⁵³

In het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden lag het zwaartepunt van de macht bij de vorst en de door hem benoemde regering ⁵⁴. Als verlicht despoot had Willem I een autoritair karakter; hij kon moeilijk de macht delen in een parlementaire monarchie. Hij bestuurde de gemeenten dan ook op autoritaire wijze, via de Gedeputeerde Staten. De macht van de lokale besturen was uiterst beperkt en de inspraak van het volk via verkiezingen in feite onbestaande. Toch voorzag de grondwet (artikel 161) een mogelijkheid voor het volk zijn grieven te kennen te geven, nl. **het petitierecht**. Het petitierecht was een soort uitlaatklep voor het volk om te voorkomen dat bepaalde mistoestanden zouden leiden tot gewelddadige oppositie, tot revolutie. Het was een beperkte vorm van constitutionele oppositie en bedoeld als een legale correctie op het politieke systeem. De petitie mochten niet naar de Provinciale Staten gestuurd worden, die geen politieke maar een louter administratieve instelling was, maar rechtstreeks naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

In het najaar van 1828 en 1829 zal de oppositie tegen het bewind van Willem van dit recht gebruik maken en een golf van verzoekschriften naar de Staten-Generaal sturen. Uit het onderzoek van de Vakgroep Nieuwste Geschiedenis van de Universiteit van Gent blijkt dat volgens de gegevens van het archief *de eerste golf* (begin 1829)

⁵³ FRANÇOIS L., De petitiebeweging in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, in: TAMSE C., WITTE E. (eds.), *Staats- en Natievorming in Willem I's Koninkrijk (1815-1830)*, Brussel, 1992, pp. 122-170.

⁵⁴ FRANÇOIS L., *op. cit.*, p. 122.



Spotprent uit 1829 op de vele tegen de regering van Willem I gerichte petitiees (foto Atlas van Stolk).

in Oost-Vlaanderen 86 petitiees met 9391 handtekeningen opleverden (volgens de toenmalige pers 97 petitiees met 10856 handtekeningen). Bij *de tweede golf* (einde 1829) noteerde men 253 petitiees met 57123 handtekeningen (pers: 233 petitiees met 56625 handtekeningen).

Wat het district Dendermonde betreft, waren dat 18 petitiees met 2404 handtekeningen (pers: 18 petitiees met 2386) voor de eerste golf en 22 petitiees met 8235 handtekeningen (pers: 24 petitiees met 9968 handtekeningen) ⁵⁵.

De organisatie van de petitiebeweging in Oost-Vlaanderen ⁵⁶

De beweging is overgewaaid uit Brussel onder de invloed van de adel. Vilain XIV de Basele ondertekende te Brussel en medeondertekenaar Marquis de Rhode bracht de formule (de tekst) mee naar Gent. Op kop van de lijsten, gepubliceerd in de krant *Le Catholique des Pays-Bas* ⁵⁷, stond de hoge adel, die tevens eigenaar was van de krant: de Rhodes della Faille, d'Hane, Rodrigues d'Evore y Vega, J. B. d'Hane-de Potter, A. Pycke, de Moerman d'Harelbeke en Vilain XIV de Wetteren. Meteen nam

⁵⁵ FRANÇOIS L., *op. cit.*

⁵⁶ WATERSCHOOT L., *De petitiebeweging in Oost-Vlaanderen. Onderdeel van de Constitutionele Oppositie*, onuitgegeven licenciaatsverhandeling RUG, Gent, 1982.

⁵⁷ Te raadplegen in de Gentse Universiteitsbibliotheek, plaatsnummer J5.

de krant ook de organisatie, de coördinatie en leiding van de petitiebeweging in handen. Er ontstond een bijna dagelijkse heftige polemiek met de regeringsgezinde *Journal de Gand*. De teneur was aan beide zijden denigrerend.

De massale opvolging van de oproepen, de aanzienlijke deelname van de (lagere) geestelijkheid en de lokale autoriteiten sterkte de oppositie tot een radicalere houding. De voorzichtige, afstandelijke houding van de bisschoppen was voor de katholieke pers echter een diepe ontgoocheling:

Que le vénérable primat de la Belgique lève seulement la main (...) et il n'y aura dans le royaume pas un prêtre, pas une commune qui ne réclame contre les griefs... ⁵⁸.

In de eerste beweging steunden sommige bisschoppen de petitie als een gewettigd protestmiddel, maar de hogere clerus trok zich volledig terug uit de tweede beweging nadat de regering tegemoet was gekomen aan hun grieven: het Concordaat van 1827 werd uitgevoerd, er werden nieuwe bisschoppen benoemd, het *Collegium Philosophique* werd afgeschaft en de bisschoppelijke seminaries werden heropend. Dat de onderwijsvrijheid en de overige grieven niet werden ingewilligd, was voor de hogere clerus duidelijk geen hoofdpunt. Dit was het wel voor de lagere geestelijkheid die in de landelijke gemeenten het voortouw nam bij de tweede petitiegolf. Er kwam zelfs een samenwerking op lokaal vlak tussen de geestelijke en de wereldlijke autori-



Nog een spotprent op de petitie van 1829 (foto Atlas van Stolk).

teiten. Dit tot grote ergernis van de *Journal de Gand* die (in vage termen) allerlei misbruiken aanklaagde, zoals het colporteren met de petitie, het laten tekenen door vrouwen (geen gezinshoofd!), kinderen en ouderlingen, zelfs de lijst ter ondertekening in de sacristie leggen. Als de pastoor bovenaan de lijst tekent, is het voor een parochiaan makkelijker te tekenen dan te weigeren, aldus de tegenstanders van de petitie.

De petitiebeweging te Laarne

De eerste petitieactie te Laarne kwam op gang op 14 februari 1829, samen met Kalken. In de omliggende gemeenten was Heusden op 3 februari begonnen als eerste landelijke gemeente van het arrondissement Gent. Wetteren startte op 7 februari en Overmere op 23 februari. Laarne koos voor de formule van Heusden (zie bijlage 2). Vrij vertaald luidde die als volgt:

Edele en machtige Heren,

Wij ondergetekenden, inwoners van Heusden, Oost-Vlaanderen, willen deelnemen aan de wensen, uitgedrukt door de meeste steden en gemeenten van het rijk, betreffende het herstel van de grieven.

Wij vragen met aandrang de afschaffing van het onderwijsmonopolie, van die samenzwering tegen de eerste principes van de natuurwet en de publieke vrijheid, wij eisen de volledige vrijheid van pers, nog onder de onderdrukking van het arrest van 1815, wij eisen de onafhankelijkheid van de rechtbanken, een beschermde jury, des économies propres à réaliser, de afschaffing van maalrecht, tenslotte de volledige toepassing van de grondwet.

Waarover gingen nu de grieven?

- 1- De vrijheid van onderwijs, godsdienst en pers. De eerste was de belangrijkste en in beide petitieën de hoofdgrief, maar ze hing nauw samen met de vrijheid van godsdienst en pers. Willem I meende dat het overheidsmonopolie op het onderwijs onmisbaar was, omdat de invloed van de school op de opvoeding bepalend was. Leerkrachten waren voor hem staatsdienaren wiens loyaleiteit in de eerste plaats de staat (en niet de Kerk) gold. De bisschoppen daarentegen meenden dat de opvoeding van de jeugd in niet mindere mate een zaak van de Kerk was. De sluiting van de kleinseminaries en de oprichting van het *Collegium Philosophicum*, met een priesteropleiding onder staatscontrole, waren voor de katholieken onaanvaardbaar en strijdig met godsdienstvrijheid. Ook de persvrijheid kon als een vorm van volksofvoeding worden beschouwd. Hierin vonden katholieken en liberalen mekaar terug.
- 2- Onafhankelijkheid van de rechtbanken en herinvoering van een onafhankelijke jury.
- 3- Met *des économies propres à réaliser* eiste men van de regering dat ze besparingen zou doorvoeren om de grote belastingdruk op de bevolking te verminderen. Willem zette, met een lege schatkist, allerlei grootse plannen op waarvan de

bevolking niet onmiddellijk de gunstige effecten op langere termijn zag, maar wel de zware belastingdruk op korte termijn ondervond.

4- De afschaffing van de belasting op het gemaal ⁵⁹.

De petitiebeweging kende een groeiend succes (zie tabel 1).

Gemeente	inwoners	handtek. Pet. 1	handtek %	handtek. pet. 2	handtek. %
Laarne	3 658	113	3,09	394	10,77
Kalken	4 972	79	1,59	674	13,56
Wetteren	8 366	92	1,10	443	5,30
Overmere	3 135	118	3,76	376	11,99
Heusden	2 007	70	3,49	—	—

Tabel 1. De resultaten van de twee petitiegolven voor Laarne en enkele omliggende gemeenten.

Bij de eerste petitie namen de lokale machthebbers de leiding:

(...) *Animés par l'exemple de leur digne bourgmestre, le Comte P. J. Christijn de Ribaucourt, Chambellan de S. M., les habitants de Laerne viennent d'adresser aux états généraux une pétition pour l'abolition du monopole, de l'arrêté-loi contre les autres griefs. On distingue parmi les 112 (sic) signatures les noms d'un assesseur, P. F. Van Damme, de quatre conseillers de régence et de la plupart des notables (...)* ⁶⁰.

De oppositie van Prosper Christijn de Ribaucourt is enigszins verrassend. Na de val van Napoleon, wiens medestanders de Ribaucourts zeker niet waren ⁶¹, wijdde Prosper zijn politieke carrière aan de dienst van Willem I. Op 1 juni 1819 en 1820 werd hij aangeduid als plaatsvervangend lid van de Provinciale Staten van Brabant.

⁵⁹ Die belasting kwam zwaar aan bij de bevolking, ook al was er een zekere sociale rechtvaardigheid in de verdeling. Voor het jaar 1826 bedroeg het totale bedrag van het kohier 3730,50 florijnen. De belasting werd verdeeld over 602 gezinnen, d.w.z. 2824 belaste personen of gemiddeld 4,69 personen per gezin. Er waren 14 klassen van belastingbetalers, die varieerden van 3,58 fl. voor de 1^e klasse naar 0,15 fl. voor de laagste klasse. De 1^e klasse, waartoe alle gemeenteraadsleden behoorden (op één na: de nog jonge Lodewijk Raes had klasse twee), betrof 61 families of 317 personen (gemiddeld 5,19 personen per familie). Zij betaalden 1134,86 fl. of ca. 27 % van het totale bedrag. Tot de laagste klasse (0,15 fl./pers.) behoorden 128 families. De zeven hoogste klassen (1,75 fl. tot 3,58 fl./pers.) betrof 207 families. De overige 395 families betaalden 1,45 fl. of minder. RAB, MAL, nr. 67.

⁶⁰ CDPB, jeudi 19 février 1829.

⁶¹ Getuige daarvan het bericht dat burgemeester van Brussel, baron Pycke d'Hoogvorst om 5 u. in de morgen na de Slag bij Waterloo zond aan *Mr. le Cte Prosper de Ribaucourt, rue de Loxum, très pressée: (...) Tout est sauvé, jamais victoire n'a été plus complète à 11 heures de nuit. Toute l'armée prussienne est tombée sur les Français. Ils détalent de toute part en abandonnant un très grand nombre de convois, la désertion est immense. Le jeune Prince va bien ; zie DOUXCHAMPS H., LEFÈVRE J., La famille Christyn de Ribaucourt, Tome II, Les Ribaucourt, 1989, p. 465.*

Op 1 juni 1822 werd hij eerste plaatsvervanger om op 10 december 1822 voor het eerst in het Brusselse stadhuis te zetelen. Hij zal de post bezetten tot 28 september 1836. Enkele maanden na zijn aanstelling tot burgemeester van Laarne ontving hij de eretitel van Kamerheer van de Koning (6 oktober 1825). Op 1 juni 1825 werd hij benoemd tot lid van het prestigieuze *Corps équestre du Brabant* waarop hij nogmaals trouw en gehoorzaamheid aan de Koning en onderwerping aan de Grondwet zwoer. Maar dat alles belette hem niet al vlug de rangen van de opposanten te vervoegen en een notoire anti-orangist en overtuigd Belgisch patriot te worden. Toen de Graaf van Celles, als afgevaardigde van de provinciale Staten van Brabant in de Tweede Kamer, in 1827 op een zijspoor werd gezet, was het de Ribaucourt die een protestmotie stuurde. Zijn hoedanigheid van Kamerheer belette hem dus ook niet de petitiebeweging te steunen. In *Notes sur les Messieurs les Chambellans* van de prins van Gavere wordt hij een *pétitionnaire acharné* genoemd ⁶².

Bij de tweede petitiebeweging nam de lagere geestelijkheid het voortouw. De brief was gebaseerd op een formule die in veel parochies werd gebruikt, maar die aan de plaatselijke omstandigheden werd aangepast. Grosso modo werden in de tweede smeebrief dezelfde grieven hernomen: volledige uitvoering van het concordaat, vrijheid van onderwijs, godsdienst en drukpers, verlaging van de belastingen, onafhankelijkheid van rechters en jury.

De aanpak leverde een beduidend groter aantal handtekeningen op. De toenmalige tegenstanders van de petitiebeweging beweerden dat de pastoors niet aarzelden om met de petitie van deur tot deur te trekken en zo hun moreel gezag gebruikten om hun parochianen te dwingen hun handtekening te plaatsen. Er zouden ook veel kruisjes op de petities voorkomen, wat er kon op wijzen dat analfabeten iets ondertekenden zonder te weten wat.

De laatste kritiek geldt in elk geval niet voor de gemeente Laarne. Er staan duidelijk leesbaar 395 handtekeningen en geen kruisjes ⁶³. Maar dat het grote aantal ondertekenaars het gevolg is van het feit dat de actie uitging van de parochiale geestelijkheid, staat buiten kijf. Het was toen, in een plattelandsparochie, moeilijk om tegen de geestelijkheid in te gaan. Bovenaan prijken de handtekeningen van pastoor Petrus Franciscus Vermeulen (pastoor van 1825 tot 1841) en van de pas aangestelde onderpastoor Johannes Velleman (onderpastoor van 1829 tot 1832). Ook de meeste gemeenteraadsleden plaatsten hun handtekening: Louis Raes, Jozef De Vijlder, Pieter Francies Vervaet, Johannes Schelfaut, Jacobus Van der Vennet, Macharius Bauwens, Domenicus Bracke. Ook gewezen raadsleden zoals Vliebergh, Ackerman, Seghers, Herrebaut, De Vos, Yden, De Groote, enz... ontbreken niet op de lijst.

⁶² DOUXCHAMPS H., LEFÈVRE J., *op. cit.*, pp. 466-467.

⁶³ Algemeen Rijksarchief te Den Haag, Tweede Afdeling, *Archief Tweede Kamer*, Petitiebeweging 1829, Microfilm nr. 2, 834-841. Met dank aan prof. dr. L. François, die zeer bereidwillig de microfilmen ter hand stelde.

De belangrijk(st)e notabelen van het dorp, vnl. de niet-landbouwers van de gemeenteraad, ondertekenden echter niet: burgemeester Prosper Christijn de Ribaucourt, eerste schepen dokter Francies Jacobus Peeters, notaris Antoine Droesbeke, secretaris-gemeenteontvanger Pieter Jozef Walrave, schepen Pieter Francies Van Damme, raadslid Antonius De Ruyscher en notaris Casimir Bauwens. Mogelijk verbleef Prosper de Ribaucourt op dat ogenblik in Brussel, maar dat zijn plaatsvervanger Jean François Peeters en de andere notabelen de petitie niet ondertekend hebben, roept toch vragen op. Vonden ze die tweede petitie onnodig, overbodig en overdreven? Distantieerden ze zich omdat de actie uitging van de geestelijkheid? Of waren ze bang zich onnodig te compromitteren? Vreesden ze dat de beweging tot meer opstandigheid zou leiden?

Samenvattend kunnen we zeggen dat de petitiebeweging in Laarne (en in Kalken, Wetteren en Overmere) een groot succes kende, vooral de tweede golf geleid door de geestelijkheid. De initiatiefnemers hadden niet de bedoeling de bevolking warm te maken voor een opstand tegen de regering van Willem I, zeker het gemeentebestuur niet. Toch kan men, achteraf beschouwd, de beweging als een aanloop naar de revolutie van 1830 zien. De ideeën van afscheiding, opstand en revolutie zullen door het succes van de petitie bij de bevolking ongetwijfeld makkelijker ingang hebben gevonden.

Besluit

De vereniging van de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden heeft voor de gewone bevolking zeker niet het soelaas gebracht dat ze verwachtte na de Franse tijd. Vooral de overgangperiode (1814-1818) was bijzonder zwaar en leidde tot armoede. De opdracht van het gemeentebestuur bestond er in de richtlijnen van hogerhand uit te voeren. Van enige politieke zelfstandigheid was geen sprake. De lokale bestuurders werden door de koning aangeduid op grond van een cijskiesstelsel. Het politieke personeel van de gemeente werd dan ook steeds door dezelfde families van grondbezitters en notabelen geleverd. Willem I verving de gemeenteraadsverkiezingen van 1824 door het aanstellen van benoemde raadsleden. Van dan af werd enkel nog bij ontslagneming of overlijden overgegaan tot verkiezingen. Dit systeem bracht uiteraard ook weinig verandering in de samenstelling van het gemeentebestuur.

Het lokale bestuur toonde zich een trouwe uitvoerder van het beleid van Willem I en schaarde zich slechts tijdens de zogenaamde Petitiebeweging aan de kant van de oppositie, althans voor wat de eerste golf betreft. Bij de tweede petitieondertekening was het gemeentebestuur duidelijk verdeeld of werd er alvast niet als groep gereageerd.

De laatste jaren van het Hollands Bewind groeiden de oppositie en de onvrede van de bevolking mede door de moeilijke levensomstandigheden van het gewone volk. Dit uitte zich in het opvallend succes van de petitiebeweging. Het gemeentebestuur

bevond zich vaak tussen hamer en aambeeld en zag zich soms tot drastische maatregelen verplicht om de geëiste sommen aan belastingen van de verarmde bevolking te innen. Alhoewel de koning, na de strenge winter van 1829 en het vooruitzicht van een slechte oogst, zich verplicht zag de wet op het maalrecht (14 december 1829) en het slachtrecht (1 oktober 1830) af te schaffen, bleef de oppositie aangroeien.

Bibliografie

- ART J., VANHAUTE E. (red.), *Inleiding tot de lokale geschiedenis van de 19^{de} en 20^{ste} eeuw*, reeks *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente?*, deel 1, Gent, 2003, pp. 207-215.
- BOGAERT E., VAN DE SOMPEL A., *Kalken van de Franse Revolutie tot de gemeentefusie met Laarne*, Kalken, 1997, pp. 333-343.
- BORNEWASSER A., Het Koninkrijk der Nederlanden 1815-1830, in: *Algemene geschiedenis der Nederlanden*, deel 11, Haarlem, 1983, pp. 208-266.
- CLOET M., COLLIN L., BOUDENS R. (reds.), *Het Bisdom Gent. Vier eeuwen geschiedenis (1559-1991)*, Gent, 1991.
- DE JONGHE A., *De Taalpolitiek van koning Willem I in de Zuidelijke Nederlanden (1814-1830), De genesis der taalbesluiten en hun toepassing*, Brussel, 1943.
- DOUXCHAMPS H., LEFÈVRE J., *La famille Christyn de Ribaucourt. Tome II. Les Ribaucourt*, Brussel, 1989.
- FRANÇOIS L., De Verlichte ambtenaren onder Willem I: kritische pijlers van een bewind, *Documentatieblad Werkgroep 18^e eeuw*, februari 1981, 49-50, pp. 135-147.
- FRANÇOIS L., Politieke integratie of exclusie? Belgische notabelen tussen 1785 en 1835, *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, VIII, 1977, 1-2, pp. 155-183.
- FRANÇOIS L., De petitiebeweging in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden: balans van het onderzoek, in: C. TAMSE en E. DE WITTE (eds.), *Staats- en Natievorming in Willem I's Koninkrijk (1815-1930)*, Brussel, 1992, pp. 122-170.
- FRANÇOIS L., De Verhouding tussen Kerk & Staat en het politieke personeel (1780-1830): een wisselende relatie, *Trajecta*, 3, nr. 4, 1994, p. 297-306.
- JANSSENS P., VERBOVEN H., TIBERGHEN A., *Drie eeuwen Belgische belastingen*, Brussel, 1990.
- KOSSMANN E.H., *De Lage Landen 1780-1980. Twee eeuwen Nederland en België. Deel 1: 1780-1914*, Amsterdam, 1986.
- LAMBERT J., In beslagname en verkoop van nationale goederen, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, nieuwe reeks, XIV, 1960, p.131-221.
- LENDERS P., Het einde van het Ancien Regime in België. Het politiek personeel in de gemeenten, in: P. LENDERS (ed.), *Het politiek personeel tijdens de overgang van het Ancien Régime naar het nieuwe regiem in België (1780-1830)*, Standen en Landen nr. 93, Heule, 1993.
- *Machtsstructuren in de plattelandsgemeenschappen in België en aangrenzende gebieden, 12^e-19^e eeuw. Handelingen van het 13^{de} internationaal colloquium, Spa, 3-5/9/86*, Gemeentekrediet, Historische uitgaven in 8°, 77, Brussel, 1988.
- MALVOZ L., De plaatselijke instellingen in België van het einde van het Ancien Regime tot de gemeentewet van 1836, *Driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet van België*, 40, 1986, nr. 158, pp. 5-64.

- OLCINA J., De publieke opinie, van de aftocht uit Rusland tot de Slag bij Waterloo, in: H. HASQUIN (red.), *België onder Frans Bewind, 1792-1816*, Brussel, 1993, pp. 361-395.
- VAN DEN EECKHOUT P., HANNES J., Sociale verhoudingen en structuren in de Zuidelijke Nederlanden, 1770-1844, in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, deel 10, Haarlem, 1981, pp. 435-475.
- VAN EENOO R., VERMEERSCH A.J., *Bibliografisch repertorium van de Belgische pers, 1789-1914. II*, Interuniversitair centrum voor hedendaagse geschiedenis, Bijdragen 74, Leuven, 1973.
- VANNOPPEN H., De politieke instellingen en structuren op gemeentelijk vlak in Brabant (1750-2000), *Ons Heem*, LIV, 2-3, 2000, pp. 59-85.
- VAN OPBROECKE R., *Radioscoop op een kortstondig Verenigd Koninkrijk*, BRT-brochure, 1982.
- VERMEERSCH A. *Vereniging en Revolutie. De Nederlanden, 1814-1830*, Bussum, 1970.
- WATERSCHOOT L. *De petitiebeweging in Oost-Vlaanderen. Onderdeel van de Constitutionele Oppositie*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG, Gent, 1982.

BIJLAGE 1 ⁶⁴

Brief van 8 maart 1814

Les livraisons considérables que ma commune a été le cas de faire pour approvision-ner de denrées les Hautes Puissances Alliées, tant de Gand, Tournay et de Termonde nous ont tellement épuisés. Surtout en avoine que, en ce qui concerne ce grain, ne suffit à peine pour faire les semailles de cette année. Vous trouvez ci-joint le tableau des livrances qui ont été faites jusqu'à ce jour (...) il y a une disproportion entre les livraisons de Laarne, vu sa population et ses moyens et d'autres communes plus peuplées et plus riches, qui ont été plus ménagées (...).

Brief van 23 mei 1814

J'ai l'honneur de vous faire savoir que nous avons eu en cantonnement depuis le 8 de ce mois jusqu'au 12 un escadron de cavalerie lanciers. Ces militaires étant partis ont été remplacés par une compagnie d'infanterie de 220 hommes que possédons encore en ce moment. Ce jour'hui le commandant de Destelbergen m'en envoie encore 50, de manière que nous avons maintenant à nourrir et à loger 270 hommes et 6 chevaux (...).

Brief van 23 juni 1814

Je viens d'envoyer au magasin de St.-Agnès à Gand la bête en forme et les dix hl. de seigle demandés par votre lettre du 20 de ce mois. J'ose vous observer Mr. le

Sous-Intendant qu'il est extrêmement ennuyé pour notre commune d'être comprises dans toutes les réquisitions de denrées et de bestiaux pour la troupe du général Buton tandis que nous avons eu en cantonnement pendant 40 jours de suite 360 soldats faisant parti du même corps d'armée sans que nous ayons pu obtenir aucun secours du magasin.

Je vous prie Mr. le Sous-Intendant de prendre égard à ce que notre commune vient de souffrir et je crois qu'il serait de la plus grande justice de faire répartition de réquisition entre les communes qui ont été exemptées de cantonnement, et il y en a plusieurs de cette espèce, et ce serait maintenir l'égalité des charges entre toutes (...).

BIJLAGE 2 ⁶⁵

EED VAN TROUW AAN DE GRONDWET

Heden den december 18., compareerde voor Ons Gouverneur der provincie Oost-Vlaanderen de heer, welke tot de pastorie van bij de, ten zijne behoeve, door de Vicarissen Generaal van het Bisdom van Gent, onder dagtekening van den..... afgegeven akte is benoemd geworden, en na dat zijn persoon bij zijnen Majesteit's besluit van den is geagreëerd geworden.

Genoemde heer heeft den, bij het Konkordaat van 1801 voorgeschreven Eed, in onze handen afgelegd, zoo als volgt:

“ Ik zweer en beloof aan God, op de heilige Evangelien, gehoorzaamheid en getrouwheid aan het Gouvernement door de Grondwet van het Rijk der Nederlanden gevestigd; ik beloof tevens geene verstandhouding aan te gaan, geenen raad bij te wonen, in geen verbond, hetzij binnen of buiten 's Lands, te treden, hetgeen strijdig met de openbare rust zoude wezen; en wanneer ik in mijne parochij of elders ontdek dat er iets ten nadeele van den Staat wordt gesmeed, zal ik daarvan kennis aan het Gouvernement doen dragen.

Dezen eed afgelegden zijnde, heeft gezegde heer met ons deze akte geteekend, na daarvan alvorens behoorlijke leezing genoemen te hebben en is hiervan afschrift aan hem afgegeven. “

(Getekend)

⁶⁵ RAG, PA, Hollandse Periode, nr. 0082/13.

BIJLAGE 3 ⁶⁶Petitie van 3 februari 1829*Nobles et Puissans Seigneurs,*

Nous soussignés habitans de Heusden Flandre Orientale venons participer aux vœux exprimés par la plupart des villes et communes du royaume pour le redressement des griefs.

Nous sollicitons le (sic) chute du monopole de l'enseignement de cette machination contre les premiers principes de la loi naturelle et de la liberté publique, nous sollicitons la liberté entière de la presse, encore sous l'oppression de l'arrêté de 1815, nous réclamons l'indépendance des tribunaux un jury tutélaire, des économies propres à réaliser, la suppression de la mouture, enfin exécution franche et entière de la loi fondamentale.

(le 3 février, 1829)

BIJLAGE 4 ⁶⁷nr. 553, Petitie van 23 december 1829, tekst gevolgd door 395 handtekeningen.*Edelmogende Heeren,*

Ten tijde uwer laatste zitting zijn er aen U Ed. van alle kanten des Rijks menigvuldige smeekschriften toegezonden om door uwe tusschenkomst en medewerking een eynde te zien stellen aen de pijnlijkste bezwaren. Het heeft van U Ed. niet afgehangen dat deze eenpaerige en dringende smeekschriften aen Z. M. den Koning zouden voorgesteld worden; anderen hebben geweygerd daer in mede te stemmen en daerom zien wij ons in de noodzakelijkheid onze regtveerdige klagten te vernieuwen en te verdubbelen, zoo veel derzelve nog teenemael bestaen.

Wij, alle inwoonders der Parochie van Laerne, die dit verzoekschrift ondertekend hebben, verlangen dan elk in het bijzonder aen onze overige smeeking te zien verleen:

De spoedige, volkomen en rechtzinnige uytvoering van het Concordaat, zoo als met des Konings handteeken gezegd is.

De vermindering der algemeene lasten en indien, naer zoo veele beloften, het gemael eyndelijk wordt afgeschaft, dat het zelve door een even of niet veel meer haetelijke belastinge niet hersteld worde.

⁶⁶ WATERSCHOOT L., *op. cit.*, bijlage D.I.8.

⁶⁷ Den Haag, Algemeen Rijksarchief, Tweede Afdeling, *Archief Tweede Kamer*, Petitiebeweging 1829, Microfilm nr. 2, 834-841.

De afschaffing van het uytsluytende bestier van het openbaer onderwijs, het welk het ministerie zig aenmaetigd met schending van het heyligste recht der huysgezinnen, van welk deeze niet kunnen beroofd worden, zonder de vernietiging van alle onze andere echten en vrijheden. Wij vragen dan dat het ons vrijgelaeten wordt onze kinderen in de Godsdiens en in de Grondbeginselen onzer voorvaderen opte brengen en daerom dat de opvoeding, waer van het onderwijs een wezenlijk deel maekt, vokomen in de zin van de vrijheyd de Drukpers; 't is te zeggen dat niemand van zijn recht op welkdaenige wijze beroofd worde om het misbruyk dat hij van het zelve kan maeken.

Dat deeze kostbaere vrijheyd der Drukpers, welke wij aen uwe edelmoedige poogingne verschuldigd zijn, ongeschonden blijven; deezen wensch stellen wij tegen de vermetene dreyging der ministeriële schrijvers.

Het is van een en wezenlijk belang voor alle ingezetenen des Rijks onafhankelijke Rechters te hebben op dat wij ook niet vuriglijk zoudene wenschen da de zoo lang uytgestelde inrichting der rechterlijke magt te zien ingeoverd worden.

Wij zijn U Edelmogende Heeren de oodmoedigste dienaeren.

Laerne, den 23sten December 1829.

BIJLAGE 5 ⁶⁸

A Monsieur le Comte de Ribaucourt,

Les circonstances sont si déplorables pour les personnes nécessiteuses de notre commune qu'après avoir épuisé tous les moyens de leur porter des secours nous devons prendre notre dernier recours vers vous Monsieur le Comte.

Tous les habitans aisés de Laerne ont contribués suivant leurs faculté à soulager nos malheureux administrés dans leur détresse. Les 3000 francs, ou environ, appartenant aux propriétaires livranciers (sic) des comestibles, mis en réquisition par les autorités alliées peu de temps avant la Bataille de Waterloo, ont fait le généreux sacrifice de cette somme pour le soutien des pauvres de la commune de Laerne. Elle a été convertie avec le produit des aumônes en achetant des denrées de première nécessité dont la distribution a été faite avec soin, mais enfin toutes les ressources venant à nous manquer, nous nous trouvons dans le plus grand embarras, la misère est à son comble et s'il n'y est promptement pourvu nous aurons la douleur de voir succomber quantité de pauvres déjà réduits aux plus affreux désespoir:

Dans cet état de choses aussi déplorable le conseil municipal a osé mettre espoir en vous Monsieur le Comte. Parmi les qualités qui vous distinguent si éminemment aussi que madame la Comtesse, la charité et la bienfaisance ont

⁶⁸ RAB, MGAL, nr. 2, brief van 17 april 1817.

toujours tenu le premier rang. Ce sont elles que nous venons de réclamer dans la plus horrible calamité. Jamais les vertus n'auront été consacrés à un plus noble usage. Ce sont vos paysans qui se jettent au pied de leur seigneur pour implorer son appui, pour les sauver des horreurs de la faim. Ce sont vos propres journaliers, employés à l'amélioration de vos terres dont le salaire est insuffisant dans ces temps de détresse et qui sont à charge du bureau de bienfaisance qui vous tendent leurs mains suppléantes. Vous ne serez pas sourd à leurs gémissements alors que chacun a payé sa dette à l'humanité souffrante. Ce ne sera pas en vain que nous invoquerons la générosité si reconnue de notre ancien Seigneur et le plus grand grand propriétaire de la commune. C'est sur elle que nous fondons toute notre espoir et c'est aussi elle qui nous donne la confiance intime qu'il daignera répondre promptement à l'appel que nous faisons aux sentiments d'humanité qui l'ont toujours caractérisés.

Nous avons l'honneur de vous présenter Monsieur le Comte, l'assurance de notre plus haute considération.

Le maire adjoint et controleur municipal de la commune de Laerne

Bijlage 6. BIOGRAFISCHE GEGEVENS ⁶⁹

Ackerman Joannes, kamslager/landbouwer, Dorp nr. 5, werd geboren op 5 januari 1769 als zoon van Johannes en Maria Catherina Legiers. Hij huwde op 27 november 1792 met Maria Catherina De Groote († 02.08.1819), dochter van Livinus en Jacoba Van Damme. Zijn schoonbroer, Livinus De Groote jr., was gemeenteraadslid van 1819 tot 1825. Hun dochter Barbara (°Laerne 07.12.1802, † 16.08.1841) huwde op 11 januari 1832 met Macarius Vliebergh, zoon van gemeenteraadslid Albert Vliebergh († 02.02.1829) en Joanna Maria Van Rijsselberghe. Bij haar overlijden was ze weduwe van Emanuel De Ruyscher, broer van gemeenteraadslid Antonius De Ruyscher. Joannes Ackerman was de kozijn van gemeenteraadslid Jacques Van Imschoot en de schoonbroer van gemeenteraadslid Livinus De Groote. Joannes Ackerman was gemeenteraadslid in 1815-1816, 1833-1836, lid van de kiescommissie van 1822, 1825, 1829, zetter in 1824, 1825, 1827, 1828 en 1829, kandidaat vervangend raadslid in 1829.

⁶⁹ Op enkele uitzonderingen na, worden de biografische gegevens uit A. AFSCHRIFT, *op. cit.*, 2001, niet hernomen.

Bauwens Casimir werd geboren te Laarne op 29 maart 1785 als zoon van Jean François († 20.11.1811) en Marie De Baere en overleed er op 22 februari 1835 ⁷⁰. Zijn vader was de laatste baljuw en meier van Laarne (1778-1795) en zetelde van 1809 tot 1811 als *notaire impériale* te Laarne. Zijn zuster Amelie (°1792) huwde met zijn klerk, Antoine Benoît Droesbeke, de latere notaris, gemeentesecretaris en burgemeester. De familie Bauwens behoorde tot de belangrijkste grondeigenaars van de gemeente.

Casimir bleef ongehuwd. Hij was notaris, grondeigenaar en zetelde in de raad van 1813 tot 1819. Van 1824 tot 1825 was hij gemeentesecretaris.

Bauwens Macarius, landbouwer in de Kerkstraat, werd geboren te Laarne op 3 oktober 1781 en overleed er op 7 november 1847. Hij was de zoon van Jean en Catharina Seghers (°ca. 1755), dochter van Lieven Seghers, die schepen was van 1791 tot 1793.

Macarius Bauwens was zetter in 1824, 1826 en 1827, kandidaat-lid van de Provinciale Staten in 1829, kandidaat-gemeenteraadslid in 1829, gemeenteraadslid van 1830.

Braeckman Livinus, landbouwer in de Kerkstraat, werd geboren te Laarne ca. 1761 als zoon van Adriaan en Isabelle De Grauwe en overleed er op 9 april 1825. Hij huwde met Petronelle Thérèse Bracke (°Kalken ca. 1767). In 1825 woonden nog drie volwassen kinderen thuis: Françoise (°Laarne ca. 1799), Ludovicus (°Laarne ca. 1800) en Bernard (°Laarne ca. 1803).

Hij was lid van het weldadigheidsbureau van 1824 tot 1825.

Christijn Prosper Jean Joseph, 3de graaf de Ribaucourt (1823), 4de burggraaf van Tervuren en Duisburg, 7de baron van Meerbeek en 2de baron van Laarne (1823), zoon van Philippe en Antoinette de Quarré, werd op 7 april 1796 in ballingschap te Hildesheim (Hannover) geboren. Hij bereidde zich voor op een politieke carrière door veel te reizen om zijn kennis te vergroten en de zeden en gewoonten van de omringende volkeren te bestuderen. Zo verbleef hij in Engeland, Schotland, Ierland, Frankrijk en Duitsland.

Zijn carrière was succesvol: hij was onder meer kamerheer van koning Willem I (1825), burgemeester van Laarne (1825-1836), provincieraadslid van Brabant (1836-1843), gemeenteraadslid te Perk, senator voor het arrondissement Dendermonde (1843-1879) en commandeur in de orde van Leopold. Op 16 mei

⁷⁰ Op het obit op de oostelijke muur van de sacristie van parochiekerk van Laarne staat volgende tekst:

D. O. M. HIER VOOREN LIGT BEGRAEVEN DEN HEER CASIMIR BAUWENS EN ZYNE OUDERS MYNHEER JOANNES FRANCIES BAUWENS EN DAME JOANNE MARIE DE BAERE IN ZYN LEVEN NOTARIS EN SECRETARIS DER REGEERING LAERNE ALS MEDE LID DER PROVINCIAELE STAETEN VAN OOST-VLAENDEREN. OVERLEDEN DEN 22 FEBRUARY 1835 IN DEN OUDERDOM VAN 50 JAEREN R. I. P.

1827 huwde hij Marie de Thiennes de Lombise (°Bergen 7 juni 1806 - † Brussel 8 september 1887). Hij overleed te Brussel op 8 maart 1882 en werd begraven te Perk ⁷¹.

De Groote Livinus, landbouwer, werd geboren te Laarne op 14 oktober 1761 als zoon van Livinus (°1726) en Jacoba Van Damme (°1730), kleinzoon van Louis. Ze waren allen landbouwers in de Kasteelhoek (1765 *Living's de Groot fs. Louis "dhofstede ten broucke, groot 270 roeden / d'aude stede van den heere van Vilsteren d'Amelrooij, groot 724 roeden"* (...)) ⁷². Hij huwde op 26 april 1795 (met dispensatie, consanguinitas in 4e gradus) met Adriana Marie-Jeanne De Vylder (°1771), dochter van Lieven en Jacoba Van Damme. Kinderen: Ferdinand (°1798), Jan-Baptiste (°1799), Albertus (°1806), Françoise (°1802) en Coleta (°1800). Hij was de schoonbroer van gemeenteraadslid Joannes Ackerman.

Livinus De Groote was gemeenteraadslid van 1819 tot aan zijn overlijden op 18 april 1834.

De Ruyscher Antonius, landbouwer op het Steentje, werd geboren ca. 1779 en overleed op 31 januari 1848. Hij was de zoon van landsman Pieter (°1731) en Marie Van Hoecke (°1736) of Albertine Drieghe uit een tweede huwelijk. Hij had drie broers: Jan (°1760), Emanuel (°1764), die gehuwd was met Barbara Ackerman (°1777), dochter van gemeenteraadslid Joannes Ackerman, Pieter (°1783), en twee zusters (in leven): Marie-Thérèse (°1771) en Pieternelle (°1773, †) en Pieternelle (°1791). Hij was gemeenteraadslid van 1822 tot 1830.

De Vos Jan Franciscus (°02.03.1757, † 26.02.1834), oudste zoon van Philibert De Vos (°Melle 1725, † 21.04.1805) en Marie Vervaeke, pachters van de "Polfliethoeve" (eigenaar baron van Vilsteren) van 1761 tot 1795, pacht die overgenomen werd door Joannes Francies (1795-96) (eigenaar graaf de Ribaucourt) ⁷³. Hij was gemeenteraadslid van 1811 tot 1812 en van 1819 tot 1830.

De Vylder Jan, landbouwer in de Eekhoek, werd op 14 maart 1782 geboren te Laarne als zoon van Livinus (Lieven) en Marie Pauwels. Zijn vader was schepen in 1790-1791 en adjunct municipaal agent in 1796. Hij was raadslid van 1822 tot 1825 en werd opgevolgd door zijn broer Jozef.

De Vylder Jozef, geboren in 1776 als zoon van Livinus (Lieven) en Marie Pauwels. Zijn vader was schepen in 1790-1791 en municipaal agent in 1796. Hij was raadslid van 1825 tot 1830. Zijn broer Jan was raadslid van 1822 tot 1825.

⁷¹ H. DOUXCHAMPS, J. LEFÈVRE, *La famille Chrisyn de Ribaucourt. Tome II: les Ribaucourt*, Brussel, 1989, p. 464.

⁷² Quoteboeken Kasteel Laarne 1759-1799, 88, 92, dl. I.

⁷³ AKL, Familiearchief Van Vilsteren, nr. 191/2 en 335.

De Wilde Pieter Francies, landbouwer in de Eekhoek, werd geboren te Heusden ca. 1751-56 en overleed te Laarne in 1822. Hij was de zoon van Adriaen (fs. Mattheus) en Joanna De Letter, landbouwer in de Eekhoek, (...) *sijne hofstede W geertruijdenstratie Z den wulf O t' stedeken ende N den calvereijebosch, groot 300 roeden*"... "*het stedeken Z de Laernestraete W den wulf N den calvereijebosch van d'aelmoesenije van Ste Pieter O d'hofstede van het begijntien Deblocq, groot 422 roeden* (...) ⁷⁴. Met bijna 15 ha was hij in 1819 een van de grootste Laarnse grondeigenaars. Hij huwde met Van Peteghem Pieternelle (°1746).

Pieter Francies De Wilde was gemeenteraadslid in 1800, weigerde in 1801, was repartiteur in 1801 en gemeenteraadslid van 1819 tot 1822.

De Wilde Bernard, landbouwer op Ertbuur, werd geboren te Heusden ca. 1771 als zoon van Johan en Livina De Vòs. Hij was gehuwd met Angelina Vandervaeet (°Lochristi ca. 1787) en in 1825 waren er zes kinderen: Francisca (°Laarne ca. 1811), Jeanne-Marie (°Laarne ca. 1812), Jacob Frans (°Laarne ca. 1814), Augustin en Jan-Baptiste (°Laarne ca. 1819, tweeling?) en Bibiana (°Laarne ca. 1821). Hij overleed op 17 maart 1828.

Hij was gemeenteraadslid van 1818 tot 1826.

Drieghe Adriaen, landbouwer, werd geboren te Kalken ca. 1765 en overleed te Laarne op 5 november 1827. Hij was de zoon van Judocus en Joanna Van Rijsselberghe. Hij huwde Livina Scheire, Mageret.

Hij was 2de kandidaat gemeenteraadslid in 1822 (ter vervanging van Pieter Francies De Wilde), kandidaat-lid van de Provinciale Staten voor Kalken in 1825.

Herrebaut Pieter Francies werd geboren te Destelbergen op 13 oktober 1771 en overleed te Laarne op 15 mei 1839. Hij huwde op 5 oktober 1811 Anna Catharina De Visscher (°Destelbergen 14.04.1783), dochter van landbouwer Jacobus en Petronella De Smet († 20.03.1806), nicht van Benoît August De Visser, de grootvader van de latere Laarnse burgemeester dr. Florimond De Visscher. Pieter Francies Herrebaut was eigenaar van de oliemolen, de *Stampkotmolen* op de Molenkouter ⁷⁵. Hij vestigde zich na zijn huwelijk in het huidige brouwershuis De Visscher op het Dorp, dat toen waarschijnlijk reeds eigendom was van de familie De Visscher. Het paar bleef kinderloos en na hun overlijden ging de molen naar Ange De Visscher, bakker te Destelbergen, en het huis naar Benoît August ⁷⁶.

Pieter Francies Herrebaut was gemeenteraadslid in 1815-1816, 1822-1824, 1836-1840, 2de kandidaat-ervanger 1827, schatter 1825, lid van de kiescommissie 1829.

⁷⁴ Quoteboek Kasteel Laarne 1759-1799, 22 dl. I.

⁷⁵ AFSCHRIFT A., Aumansmolen, één van de talrijke molens bemaald door het molenaarsgeslacht Auman, *Castellum*, XVII, nr. 4, 2000, p.15.

⁷⁶ Met dank aan M. Imschoot voor de uitgebreide informatie over de familie De Visscher.

Matthijs Bernard werd geboren te Laarne ca. 1763 en overleed er op 23 april 1839. Hij was landbouwer op Laarne-Hoeken. Hij was vermoedelijk een broer van Jacobus en dooppeter van diens zoon Bernard (°1805).

Hij was lid van het weldadigheidsbureau van 1825 tot 1830.

Matthijs Jacobus, landbouwer in de Meersstraat, geboren ca. 1764 en overleden te Laarne op 27 september 1820, zoon van Joannes en Marie Schepens, landbouwers in de Kerkstraat, 1796 *Jacobus Matthijs fs. Joannes "d'hofstede N ende O de strae-te Z de dreve van de mote ZW de bochten, groot 1246 roeden"* ⁷⁷, huwde met Joanna Jacoba De Vylder (°1726), dochter van oud-schepen Livinus en Marie Pauwels. Zijn schoonbroers Jan en Jozef De Vylder werden na hem gemeenteraadslid (zie hoger). Kinderen: Jean-Baptiste (°1804), Bernard (°1805), Marie (°1805), Antoinette (°1806), Colette (°1810), Petronille Thérèse (°1811), Amelie (°1813).

Jacobus Matthijs was burgemeester in 1791, gemeenteraadslid in: 1800-1801, 1810-1811, 1813-1819.

Peeters Jacobus Franciscus, geboren te Grembergen in 1778 als zoon van chirurg Damien Peeters en Marie-Thérèse Vercauteren (°Grembergen 30.03.1791). Hij overleed te Laarne op 4 februari 1837. Hij was de neef van dr. Jean-Baptiste Peeters (°1749) fs. Pieter, gezondheidsagent/geneesheer, Dorp/Molenstraat, 1777 *Joanne Kieckens weduwe van Pieter Pieters, 1783 mijnheere Jan Baptiste licentiaet in de medecijnen, (...) d'hofstede te kerkhove W de dreve N de straete Z t'kerckestuck, groot 197 roeden* ⁷⁸. Hij huwde op 5 mei 1813 Felicita Bauwens (°1782), zuster van notaris Casimir Bauwens (zie hoger). Ze kregen 4 kinderen: Paulina (°1809), Coleta (°1819), Casimirus (°1820) en Felix (°1823).

Jacques François Peeters was gemeenteraadslid 1812-1836, schepen 1812-1813 en 1819-1836, burgemeester in 1836.

Raes Ludovicus (Louis) Johan, geboren te Laarne op 14 februari 1785, was de zoon van Joannes-Baptiste († 21.01.1804) en Anna-Theresia Priem, kruideniers in de Lepelstraat nr. 30. Hij huwde op 21 oktober 1812 met Petronelle Livine Vliebergh, (°Laarne 05.1785, † 03.09.1850), dochter van gemeenteraadslid (1800-1801) Albert Vliebergh († 01.01.1807) en Marie Livine Paelinck en zuster van gemeenteraadslid (1811-1813) Albert Vliebergh. Louis was bakker (op het Dorp) en zijn vrouw kruidenierster in het ouderlijk huis in de Lepelstraat nr. 30. In 1826 hadden ze zeven kinderen: Charles Louis Marie (°Laarne 1813), Rosalia (°Laarne 10.12.1814), Maria Jacoba (°Laarne 23.05.1816), Maria Serafina (°Laarne 04.06.1818), Francisca (°Laarne 01.07.1820), Coleta Sylvie (°Laarne 11.07.1823) en Petrus Augustus (°Laarne 21.03.1826).

⁷⁷ Quoteboeken Archief Kasteel Laarne 1759-1799, 124, dl. II.

⁷⁸ Quoteboeken Archief Kasteel Laarne 1759-1799, 219, dl I.

Hij was raadslid in 1816, 2de kandidaat vervanger voor de gemeenteraad van 1827 en secretaris vanaf 1837.

Rooman-De Block Charles, Louis ⁷⁹

werd geboren te Gent op 1 april 1772 en overleed er op 10 april 1855, als zoon van Joannes-Baptiste en Isabelle van Cazelee, ex-handelaar in lijnwaad. Hij was grondeigenaar, heer van Wassenaere, Adegem, Beerst, Ertbuer, huwde te Brussel op 10 juni 1794 met Marie Joséphine Jeanne De Block, dochter van Lievin Charles en Jeanne d'Artevelde. Ze hadden vijf kinderen: Eugène Charles Liévin (°15.11.1794), Hyppolite Jean Joseph (°22.09.1795), Théodore Josse (°15.09.1798), Zoë Marie Thérèse en Félicité Charlotte. Hij kocht in 1810, vnl. te Wetteren (Ertbuer), voor 41 ha. grond bij verkoop van nationale goederen ⁸⁰.

Politiek: Lid van de Vergadering van het Scheldepartement, burgemeester van Laarne (1812-1819), kandidaat adjunct-burgemeester te Gent (1817-1822), schepen van Gent (1817-1822), lid van de Provinciale Staten van Oost-Vlaanderen (1816-1821), kandidaat-gemeenteraadslid 14.07.1836 (lijst der *clericalen*, niet verkozen), senator voor het arrondissement Eeklo (1835-1845), voorzitter van het Gentse Comité van de Nationale Vereniging ter bevordering van de linnenindustrie.

Rooman Hypolite Jean Joseph werd geboren te Gent op 22 september 1795 als zoon van Charles-Louis, heer van Wassenaere, Adegem, Beerst en Ertbuer en van Marie Joséphine Jeanne De Block. Hij was adellijke vrijgezel, grondbezitter, koopman in lijnwaad en doctor in de rechten (Brussel 1816) toen hij zijn vader in 1819 opvolgde als burgemeester van Laarne. Toen Charles-Louis voor de verkiezingen van 1818 te Gent kandidaat-burgemeester was te Gent (en uiteindelijk schepen werd) nam hij ontslag ten voordele van zijn zoon. Na zijn ontslag als burgemeester van Laarne (1825) werd hij griffier (van 02.10.1830 tot 04.10.1830) en vervolgens Raadsheer aan het Hof van Beroep te Gent. Hij was Ridder in de Leopoldsorde, Lid van de Commissie ter bevordering van de Schone Kunsten, Cavalerie-luitenant van de Vrijwillige Patriotten. Adres (in 1865): Lievestraat 3, Gent ⁸¹. Het K. B. van 23.05.1898 verleende aan de familie Rooman de toestemming om "d'Ertbuer" aan hun naam toe te voegen.

⁷⁹ VAN HOOREBEKE G., *Le nobiliaire de Gand, ou fragments généalogiques de quelques familles nobles qui ont résidés ou qui résident encore en cette ville*, Gand, s. d., p. 176-179.

DEVOLDER K., *Gij die door 't volk gekozen zijt ...*, *De Gentse gemeenteraad en haar leden (1830-1914)*, Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, XX, Gent, 1994, p. 389.

⁸⁰ LAMBERT J., In beslagname en verkoop van nationale goederen, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, nieuwe reeks, XIV, 1960, p. 194; BALTHASAR H., *Structuren en mutaties bij het politieke personeel. Een studie van het sociaal wisselingsproces te Gent in de vormingsjaren van de hedendaagse tijd (1780-1850)*, doctoraatsverhandeling RUG, Gent, 1969-1970.

⁸¹ VAN HOOREBEKE G., *op. cit.*, p. 176-179; DEVOLDER K., *op. cit.*, p. 389.

Schelfout Jan Marin (°1784), zoon van Jan, kleinzoon van Marijn, landbouwer, Holeinde en Callestraat (T4/1861), 1768 *Jooris Schatteman* (schoonvader), 1786 *Joannes Schelfhaut fs. Marijn*, “*d’aude stede Z de voorgaende stede (d’hofstede int’hollende) O de geerstraete W d’haesacker groot, 388 roeden (...)*”⁸². Zijn ouders, Jan Schelfout en Pieternelle Schatteman (°1757) hadden drie kinderen: Jan Marinus (°1784), Nelle Trese (°1785), Ariannemie (°1787). Jan Marin Schelfout overleed op 8 januari 1848.

Hij was gemeenteraadslid van 1813 tot 1836.

Van Damme Jacobus, landbouwer in de Meirhoek nr. 203, geboren te Laarne ca. 1734, als zoon van Lieven, landbouwer in de Meirhoek, 1765 *Lieven van Damme fs. Baudewijn*, 1780 *Jacobus van Dammen fs. Lieven*, “*D’hofstede ter meire (...)* groot 779 roeden (...)”⁸³. Hij huwde op 24 mei 1762 met Joanna Petronella De Vylder (°1738) en ze kregen zes kinderen: Wannemie (°1766), Jan (°1767), Pieter Frans (°1769), Treseken (°1775-76), Trientje (°1778) en Augustinus (°4 maart 1781). Jacobus Van Damme was schepen in 1789 en 1793, repartiteur in 1800-1801.

Van Damme Pieter Francies werd geboren te Laarne ca. 1763, als zoon van Jacobus en Joanna Petronella De Vylder, die een boerderij uitbaatten in de Meirhoek. Hij bleef ongehuwd op de ouderlijke boerderij wonen met zijn zuster Pieternelle Thérèse (°1776), zijn nichtjes Thérèse Van Imschoot (°1812) en Rosalie Van Damme (°1821), zijn neef Pieter Van Damme (°1808) en nog vier knechten. Zijn vader was schepen in 1789 en 1793, pointer en zetter in 1791 en repartiteur in 1800-1801. Zijn jongere broer Augustinus (°1780) was lid van het weldadigheidsbureau van 1823 tot 1829. Zijn schoonbroer was gemeenteraadslid Jacques Van Imschoot.

Pieter Francies Van Damme was gemeenteraadslid van 1819 tot 1846 en assessor van 1822 tot 1836.

Van Damme Johannes, landbouwer, werd geboren ca. 1767 en overleed te Laarne in 1822, hij was de zoon van Jacobus (zie hoger) en was landbouwer in de Termstraat, 1789 *Joannes fs. Jacobus*, “*sijne hofstede Z de termstraet*”...⁸⁴. Hij huwde op 26 mei 1789 met Catherine Livina Raes (°1756), kinderen: Coleta (°06.03.1792), Marie (°1799), Jan-Baptiste (°18.05.1794), Jan-Baptiste (°1796), Serafina (°1806), Pieter (°1807), Victoria (°1808), Anna (°1810), Maria (°1820). Hij was gemeenteraadslid van 1813 tot 1825.

⁸² Quoteboek Kasteel Laarne 1759-1799, 82 dl. III.

⁸³ Quoteboek Kasteel Laarne 1759-1799, 180 dl. I.

⁸⁴ Quoteboek Kasteel Laarne 1759-1799, 97 dl. I.

Van Damme Augustinus, landbouwer in de Meirhoek, werd geboren te Laarne op 4 maart 1781 als zoon van Jacobus (zie hoger) en Pieternelle De Vylder (°1738). Hij overleed er op 8 juli 1840 als weduwnaar van Joanna De Poorter. Hij was de kozijn van Casimir Van Imschoot (zie verder). Zijn broer Pieter Frans (zie hoger) was gemeenteraadslid.

Augustinus Van Damme was lid van het weldadigheidsbureau 1823-1829.

Van Imschoot Jacques, landbouwer/herbergier in het schepenhuis op het Dorp ⁸⁵, werd geboren te Mariakerke in 1770 en overleed te Laarne op 10 april 1816. Hij was de zoon van Joannes Francies en Pieternelle Isabelle Vermeulen. Hij huwde met Catharina Marie Van Damme (°1778), dochter van Jacobus Van Damme (zie hoger). Hij was dus de schoonbroer van Pieter Francies Van Damme en bovendien de kozijn van Joannes Ackerman. Ze kregen 3 kinderen.

Jacques Van Imschoot was gemeenteraadslid in 1808-1810 en 1812-1814, schepen in 1808, 1812-1814. Hij werd op 23 januari 1814 uit zijn functie ontheven ⁸⁶.

Van Imschoot Casimir, landbouwer en zoon van Jacques en Catharina Van Damme, werd geboren te Laarne ca. 1806. Zijn vader werd in 1814 als schepen uit zijn functie onttrokken (zie hoger) en de familie verhuisde na zijn dood in 1816 naar Eksaarde. Zijn weduwe, Catharina Van Damme, vestigde zich in 1826 terug te Laarne op een boerderij in de Meirhoek waar ze samen met haar zoon Casimir en haar drie dochters Isabelle (°Laarne ca. 1809), Livine (°Laarne ca. 1810) en Theresia (°Laarne ca. 1812), het landbouwbedrijf beheerde. Casimir was de kozijn van Augustinus van Damme en neef van gemeenteraadslid Jacobus Van Damme (zie hoger).

Casimir Van Imschoot werd op 21 december 1829 aangesteld als lid van het weldadigheidsbureau. Hij was toen pas drieëntwintig en mogelijk was de aanstelling een soort eerherstel voor de familie.

Vervaeet Pieter Frans, landbouwer (vanaf 1827 rentenier) in de Lepelstraat, werd geboren te Laarne ca. 1774 en overleed er op 9 januari 1834, als zoon van Pieter-Jan en Joanna Van Laere(n), landbouwers in de Molenstraat. Hij huwde op 14 april 1796 met Maria Jacoba Eeckman (getuige Matthijs Vervaeet, die op 7 mei 1795 eveneens getuige was bij het huwelijk van Joannes Franciscus Vervaeet en Florentina Vereecken). Pieter Frans was dus hoogst waarschijnlijk familie van Joannes Franciscus Vervaeet, die gemeenteraadslid was in 1800-1801 en 1822-1843. De familie Vervaeet was eveneens verwant met de familie De Vijlder.

Pieter Frans Vervaeet was gemeenteraadslid van 1825 tot 1830.

⁸⁵ AKL, voorlopig nr. 332.3.

⁸⁶ AFSCHRIFT A., *op. cit.*, 2001, p. 26-27.

Walrave Pieter Joseph, rijksontvanger, werd geboren te Laarne op 19 november 1774 en overleed er op 8 november 1831. Hij was de zoon van Judocus Francies Walrave (°ca. 1739, † 03.05.1827) en Petronelle Luyckx, en de kleinzoon van Johannes en Catharina Van Damme. Pieter Joseph woonde in de Lepelstraat nr. 42. Hij huwde met Joanna Judoca van Bogaert (°Moerzeke 30.06.1776, † 30.10.1812) en na haar overlijden met Seraphina Elisa van Doorsele (°Lokeren 1776). Het paar kreeg 9 kinderen: o.m. Victoria (°24.12.1801, † 14.04.1834, de latere echtgenote van Frédéric Casimir Debbaut, zoon van de Kalkense burgemeester Carolus Constantinus), Ursula (°1806), Auguste (°30.10.1812, † 17.07.1888, de latere burgemeester van Laarne). Hij was kozijn van gemeenteraadslid Pieter Francies Matthijs, kozijn van gemeenteraadslid en schepen Joannes Livinus Everaert, politieke stamvader van de latere politieke Walravedynastie.

Pieter Joseph Walrave begon zijn carrière als secretaris, ontvanger en vertrouwensman van Prosper Christijn, graaf de Ribaucourt. Hij was gemeenteontvanger in de periode 1808-1830 en was in 1825 gedurende een korte periode gemeentesecretaris.

Yden Pieter Franciscus, landbouwer in de Lepelstraat, werd geboren te Laarne op 11 mei 1791 en overleed er op 26 mei 1845. Hij was de zoon van Judocus († 11.10.1805) en Judoca Marie Dauwe († 23.06.1825). Hij huwde op 28 oktober 1826 met Marie Jacoba Ackerman (°Laarne 31.01.1794 - † 02.05.1831), dochter van gemeenteraadslid Joannes en Marie Catharina De Groote. Na het overlijden van zijn vrouw huwde hij een tweede maal met Regina Van Kerkhove (°Laarne 23.12.1801), dochter van landbouwer Dominicus Van Kerkhove en Petronella Craeynest (dochter van de smid in de Molenstraat).

Pieter Franciscus Yden werd in 1830 lid van het weldadigheidsbureau en zou vanaf 1836 gemeenteraadslid worden.

Castellum

Driemaandelijks tijdschrift van de VERENIGING VOOR
LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

Dienst Wettelijk Depot nr. B.D. 40.652

Oplage: 280 exemplaren

Omslagillustratie: Gemeentehuis Laarne (uit: *Laarne herzien*, s.l., 1991, p. 28).

INHOUD

Editoriaal

André Van De Sompel 3

Het politiek personeel van de gemeente Laarne tijdens de Hollandse tijd (1814-1830)

Antoon Afschrift 5

Inhoudstafel 54

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Teksten mogen worden overgenomen mits vermelding van de bron en de auteur,
en het toezenden van een exemplaar.